

Pradžia>Šeimos teisė ir paveldėjimas>Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Tėvų pareigos: vaiko globa ir bendravimo teisės

Tėvų valdžia – tai visos jų teisės ir pareigos vaiko ir jo turto atžvilgiu. Nors ši sąvoka įvairiose valstybėse narėse skiriasi, ji paprastai apima vaiko globą ir lankymo teises. Jei esate tarptautinė pora, turinti vieną ar daugiau vaikų ir dabar skiriatės, turėsite susitarti dėl vaikų globos.

Nuo ko pradėti?

Kas yra globa? Kas yra vaiko lankymo teisės?

Kol tėvai gyvena kartu, paprastai jie globoja vaikus kartu. Tačiau tėvams išsituokus arba pradėjus gyventi skyrium, jie turi nuspręsti, kaip ši pareiga bus vykdoma toliau.

Tėvai gali nuspręsti, kad vaikas gyvena pakaitomis su abiem tėvais arba tik su vienu iš jų. Pastaruoju atveju kitam iš tėvų paprastai suteikiama teisė lankyti vaiką tam tikru laiku.

Globos teisės apima ir kitas teises ir pareigas, susijusias su vaiko ugdymu ir priežiūra, įskaitant teisę prižiūrėti vaiko turtą. Paprastai tėvai turi tėvų pareigas vaiko atžvilgiu, tačiau tėvų pareigos taip pat gali būti perduodamos institucijai, kuriai patikėtas vaikas.

Kas priima sprendimus dėl globos ir lankymo teisių?

Šiuos klausimus tėvai gali išspręsti abipusiu susitarimu. Jeigu tėvams susitarti nepavyksta, jiems gali padėti tarpininkas arba advokatas. Puslapio apačioje pateikiama nuoroda, padėsianti susirasti tarpininką.

Jeigu tėvai susitarti negali, jiems gali tekti kreiptis į teismą. Teismas gali nuspręsti, kad vaiko globos teises turės abu tėvai (bendra globa) arba vienas iš tėvų (vieno iš tėvų globa). Jei globa atitenka tik vienam iš tėvų, teismas gali priimti sprendimą dėl kito iš tėvų teisių lankyti vaiką.

Tarptautinių porų atveju jurisdikciją turintis teismas nustatomas pagal ES teisės nuostatas. Puslapio apačioje pateikiama nuoroda, padėsianti susirasti kompetentingą teismą.

Pagrindinis tikslas – užtikrinti, kad abu tėvai nesikreiptų kiekvienas į savo šalies teismą ir kad vienoje byloje nebūtų priimti du sprendimai. Laikomasi principo, kad kompetentingas teismas yra valstybės, kurioje yra vaiko įprastinė gyvenamoji vieta, teismas.

Ar teismo sprendimas yra vykdytinas kitoje ES šalyje?

Teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo sistema užtikrina, kad priimtas teismo sprendimas galiotų ir kitose ES šalyse. Dėl to tėvų pareigas vykdančiams asmenims lengviau įgyvendinti savo teises.

Sprendimas dėl teisės bendrauti su vaiku kitoje ES valstybėje narėje pripažįstamas be papildomų procedūrų – taip vaikai ir abu tėvai skatinami palaikyti ryšius.

Kokios yra taikytinos ES teisės nuostatos?

Tarpvalstybinius tėvų ir vaikų santykių klausimus reglamentuojančios nuostatos yra išdėstytos [Reglamente „Briuselis IIa“](#). Šios nuostatos vienodai taikomos visiems vaikams, nesvarbu, ar jie gimė santuokoje, ar ne. Reglamentas „Briuselis IIa“ – ES teisinio bendradarbiavimo byloje dėl santuokos ir tėvų pareigų pagrindas. Visose ES šalyse, išskyrus Daniją, šis reglamentas taikomas nuo 2005 m. kovo 1 d.

Spustelėjus kurios nors šalies vėliavą, bus pateikta išsami tos šalies informacija.

Susijusios nuorodos

[Kaip rasti tarpininką](#)

[Kaip rasti kompetentingą teismą](#)

[Informacinis lapelis](#)

Paskutinis naujinimas: 18/01/2019

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.

Tėvų atsakomybė - Bulgarija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Bulgarijos teisės aktuose tėvų pareigoms apibūdinti vartojami teisiniai terminai „tėvų teisės ir pareigos“ ir „tėvų teisių įgyvendinimas“. Sąvoka apima visas teises ir pareigas, kurias tėvas (motina) turi savo nepilnamečiams vaikams.

Bulgarijos teisėje daromas skirtumas tarp 14 metų nesulaukusių nepilnamečių ir 14–18 metų nepilnamečių. Tėvų teisės įgyvendinamos abiejų amžiaus grupių vaikų atžvilgiu.

Įvaikinimo atveju teisės ir pareigos, kurios, viena vertus, taikomos įvaikiui ir jo palikuonims ir, kita vertus, įvaikintojui ir jo giminaičiams, sutampa su giminaičių teisėmis ir pareigomis, o įvaikio ir jo palikuonių ir jų giminaičių teisės ir pareigos pasibaigia.

Priimdamas sprendimą nutraukti santuoką, teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, taip pat turi pareigą išspręsti tėvų teisių įgyvendinimo, asmeninių santykių ir santuokinių vaikų išlaikymo, taip pat šeimos būsto naudojimo klausimus.

Teismas nusprendžia, kuriam santuokiniui suteikti tėvų teises, nurodo su šių teisių įgyvendinimu susijusias priemones, išsprendžia vaikų ir jų tėvų asmeninių santykių ir vaikų išlaikymo klausimus. Nusprenddamas, kuris iš tėvų turi įgyvendinti tėvų teises, teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, įvertina visas aplinkybes ir išklauso tėvų ir vaikų, jeigu pastarieji yra vyresni nei 10 metų.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Paprastai tėvų teises tėvai įgyvendina solidariai.

Įstatyme įtvirtintos aiškios nuostatos dėl senelių teisių bendrauti su vaiku.

Nepilnamečiai vaikai turi pareigą gyventi kartu su savo tėvais, išskyrus atvejus, kai dėl svarbių priežasčių vaikų gyvenimas atskirai nuo tėvų yra pateisinamas. Jeigu šios pareigos nesilaikoma, teismas tėvų prašymu ir išklauses vaiką, jeigu jis yra vyresnis nei 10 metų, priima sprendimą dėl vaiko grąžinimo tėvams.

Kiekvienas iš tėvų gali savarankiškai atstovauti jaunesniam nei 14 metų vaikui ir duoti sutikimą atlikti teisinius veiksmus, jeigu vaikai yra sulaukę 14–18 metų ir tik jeigu tai atitinka jų interesus.

Nepilnamečių vaikų nekilnojamas ir kilnojamas turtas, išskyrus greitai gendančias prekes, gali būti nusavinamas, suvaržomas jį įkeičiant arba apskritai parduodamas gavus vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos apylinkės teismo leidimą tik jeigu tai yra būtina arba naudinga vaikams. Nepilnamečio vaiko dovanos, atleidimas nuo įsipareigojimų, skolinimas ir kito asmens skolų užtikrinimas pateikiant užstatą, įkeičiant turtą arba suteikiant garantiją yra niekinis.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu vieno iš tėvų elgesys kelia pavojų vaiko asmeniui, auklėjimui, sveikatai arba turtui, apylinkės teismas savo iniciatyva arba kito iš tėvų ar prokuroro prašymu taiko atitinkamas vaiko interesus atitinkančias priemones ir prireikus paskiria vaikui tinkamą apgyvendinimą.

Šių priemonių taip pat imamasi, jeigu tėvas (motina) negali įgyvendinti tėvų teisių dėl nuolatinės fizinės ar psichikos ligos, ilgo nebuvimo su šeima arba kitų objektyvių priežasčių. Tėvui (motinai) gali būti atimtos tėvų teisės šiais ypač rimtais atvejais: tėvas (motina) nesirūpina vaiku ir ilgą laiką be pagrįstos priežasties nemoka išlaikymo išmokų arba tėvas (motina) atidavė vaiką į specialią įstaigą ir per šešis mėnesius nuo numatytos atsiėmimo dienos jo neatsiėmė.

Teismo bylos dėl tėvų teisių panaikinimo iškeliama apylinkės teisme šio teismo iniciatyva arba kito iš tėvų ar prokuroro prašymu. Visose bylose dėl tėvų teisių apribojimo ar panaikinimo teismas taip pat išsprendžia priemonių, susijusių su asmeniniais tėvų ir vaikų santykiais, taikymo klausimą.

Teismas gali atnaujinti tėvų teises atsiradus naujoms aplinkybėms arba tėvo (motinos) prašymu.

Teismas *ex officio* praneša tėvo (motinos) gyvenamosios vietos savivaldybei apie panaikintas tėvų teises arba vėlesnį jų atnaujinimą, siekdamas paskirti 14–18 metų nepilnamečių rūpintoją arba jaunesnį nei 14 metų nepilnamečių globėją.

Socialinės gerovės direktorato prašymu teismas gali priimti nutartį dėl vaiko apgyvendinimo ne šeimoje, jeigu tėvai yra mirę, nežinomi, jiems atimtos tėvų teisės, jie įgyvendina apribotas tėvų teises arba dėl objektyvių priežasčių ar be pagrįstos priežasties ilgą laiką nesirūpina vaiku, kai vaikas tampa smurto šeimoje auka ir kyla didelė grėsmė jo fiziniam, psichiniam, moraliniam, protiniam ir socialiniam vystymuisi. Vaikas perduodamas socialinei įstaigai arba globėjų šeimai, įskaitant atvejus, kuriems taikomas 1996 m. Hagos konvencijos dėl vaikų apsaugos 11 straipsnis.

Teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiams, globėjų šeimai arba specialiai įstaigai. Kol teismas dar nepriėmė nutarties, dabartinio vaiko adreso socialinės gerovės direktoratas taiko vaikui laikino apgyvendinimo administracinę procedūrą.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Jeigu kartu gyvenantys tėvai nesutaria tėvų teisių įgyvendinimo klausimais, ginčas perduodamas apylinkės teismui, kuris išklauso abu tėvus ir prireikus – vaiką. Teismo sprendimą galima apskųsti vadovaujantis bendrosiomis taisyklėmis.

Jeigu tėvai negyvena kartu ir negali susitarti, kuris iš jų globos vaiką, ginčą sprendžia vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos apylinkės teismas, kuris išklauso vaiką, jeigu jis yra sulaukęs ne mažiau kaip 10 metų. Teismo sprendimą galima apskųsti vadovaujantis bendrosiomis taisyklėmis.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvai gali sudaryti neteisminius susitarimus dėl tėvų teisių suteikimo ir įgyvendinimo ir susitarti dėl vaiko bendravimo su vienu iš tėvų, kuris neturi tėvų teisių, tvarkos, tačiau šie susitarimai nėra teisiškai įpareigojantys. Nepaisant sudaryto neteisminio susitarimo, kiekvienas iš tėvų gali iškelti teisme bylą dėl tėvų teisių arba bendravimo su vaiku, o teismas priima sprendimą, kuriuo nustato tėvų teisių įgyvendinimo nuo sprendimo priėmimo dienos tvarką, galiojančią nepaisant neteisminio susitarimo. Pagal tą pačią teisinę sistemą nustatoma vaiko bendravimo su vienu iš tėvų, kuris negloboja vaiko ir su juo kartu negyvena, tvarka.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Pagal Tarpininkavimo įstatymą šeimos ginčai gali būti sprendžiami taikant tarpininkavimą, tačiau susitarimas dėl tėvų teisių įgyja teisinę galią tik Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka jį aiškiai patvirtinus teismui.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teisėjas gali išspręsti bet kurį jam perduotą klausimą, įskaitant vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos nustatymą, kuris iš tėvų įgyvendins tėvų teises, kokia tvarka vaikas ir kitas iš tėvų bendraus tarpusavyje, tėvų teisių lankyti vaiką ar matytis su juo įgyvendinimo, pareigos mokėti vaikui išlaikymą, mokyklos parinkimo, vardo vaikui suteikimo ir pan. klausimus. Žr. atsakymus į 3 ir 4 klausimus.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Paprastai tėvų teisės įgyvendinantis vienas iš tėvų priima sprendimus, susijusius su kasdieniu vaiko gyvenimu, įskaitant, pvz., tai, kokią mokyklą vaikas lankys. Kartais reikalingas abiejų sutikimas, pvz., kai yra išduodami vaiko tapatybės dokumentai arba kai jis išvyksta iš šalies, nepaisant kelionės, įskaitant atostogas, trukmės ar tikslo.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Kai tėvai negyvena bendrame būste, teismas turi pareigą priimti nutartį ir ja nustatyti, kuris iš tėvų turės tėvų teises ir kaip kitas iš tėvų bendraus su vaiku. Nepažeidžiant pirmiau nurodytos nuostatos, teisme sudarytam tėvų susitarimui, kuriame, be įprastos praktikos, nustatoma išsamesnė vaiko ir kito iš tėvų

bendravimo tvarka, netaikomi jokie apribojimai. Teismų praktikoje nustatyta ir santuokos bylų šalys visuotinai pripažįsta, kad paprastai vaikas su kitu iš tėvų praleidžia dvi ar daugiau ne darbo dienų kiekvieną mėnesį ir konkretų skaičių savaičių per moksleivių atostogas.

10 | Kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Kompetenciją turi atsakovo įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismas. Jeigu prašymas yra susijęs su reikalavimu išlaikyti vaiką, ieškovas prašymą taip pat gali pateikti savo įprastinės gyvenamosios vietos teismui.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Su tėvų teisėmis susijusiose bylose taikomos bendrosios procesinės taisyklės.

Jeigu klausimas sprendžiamas nagrinėjamoje santuokos nutraukimo byloje, tėvai gali prašyti teismo taikyti laikinąsias apsaugos priemones, susijusias su tėvų teisėmis vaiko atžvilgiu, ir nustatyti bendravimo su kitu iš tėvų tvarką.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Bylos šalys teisinę pagalbą gali gauti vadovaudamosi Teisinės pagalbos įstatyme nustatytais bendrosiomis teisinės pagalbos teikimo nuostatomis ir sąlygomis.

13 Ar galima apskusti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Apylinkės teismo priimtus sprendimus pagal bendrąsias taisykles per dvi savaites nuo sprendimo kopijos gavimo dienos galima apskusti apygardos teismui.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Teismų sprendimai vykdomi Civilinio proceso kodekse nustatyta tvarka. Jame įtvirtintos aiškios nuostatos dėl pareigos atlikti tam tikrus veiksmus arba nuo jų susilaikyti ir dėl pareigos perduoti vaiką. Teismo sprendimą vykdo pareiškėjo pasirinktas valstybinis arba privatus antstolis.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Taikytinai teisei priskiriamas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo ir Civilinio proceso kodekso 621 straipsnis (galioja nuo 2007 m. liepos 24 d.).

16 | Kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Taikytinai teisei priskiriamas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo ir Civilinio proceso kodekso 622 straipsnis (galioja nuo 2007 m. liepos 24 d.).

Bendroji jurisdikcija priklauso kitos šalies įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismui, arba, jeigu ji Bulgarijoje neturi nuolatinio adreso, atitinkamos šalies įprastinės gyvenamosios vietos apylinkės teismui, arba, jeigu atitinkama šalis neturi Bulgarijoje įprastinės gyvenamosios vietos, Sofijos miesto teismui. Prašymas pripažinti ir vykdyti užsienio teismo priimtą sprendimą arba kitos užsienio institucijos nutartį dėl tėvų teisių įgyvendinimo arba tėvų teisių įgyvendinimo atnaujinimo neteisėtai išvežus vaiką pagal 1980 m. Europos konvenciją dėl sprendimų, susijusių su vaikų globa, pripažinimo ir vykdymo bei vaikų globos atnaujinimo, kuri 1980 m. gegužės 20 d. buvo sudaryta Liuksemburge (ratifikuota įstatymu, 2003 m. oficialusis leidinys (SG) Nr. 21 (2003 m. SG Nr. 104)) (Liuksemburgo konvencija), teikiamas Sofijos miesto teismui. Teismas renkia viešą posėdį, kuriame dalyvauja Teisingumo ministerija arba pareiškėjas, užsienio teismo sprendime ar nutartyje nurodytos šalys ir prokuroras. Teismas išklauso vaiką, jeigu to prašo dabartinio vaiko adreso savivaldybės socialinės gerovės direktoratas. Užsienio teismo sprendimo ar nutarties pripažinimo ir vykdymo procedūra sustabdoma šiais atvejais: teismas nagrinėja ginčą iš esmės ir ši byla buvo iškelta valstybėje, kurioje buvo priimtas atitinkamas teismo sprendimas ar nutartis, jau baigus procedūrą. Ta pati procedūra taikoma tais atvejais, kai Bulgarijos teismuose nagrinėjama byla dėl kito teismo sprendimo ar nutarties dėl tėvų teisių įgyvendinimo pripažinimo ir (arba) vykdymo. Apie tai nedelsiant pranešama atitinkamam teismui, o teisėjas sprendimą turi priimti per vieną mėnesį nuo pranešimo dienos.

Teismo sprendimas turi būti priimamas per vieną mėnesį nuo prašymo pateikimo dienos. Šį sprendimą galima apskusti Sofijos apeliaciniam teismui, kurio sprendimas yra galutinis.

Procedūra taip pat taikoma prašymams dėl sprendimų, priimtų išvežus vaiką, pripažinimo ir vykdymo, jeigu sprendime nustatyta, kad vaikas išvežtas neteisėtai. Kitoje valstybėje, kuri yra Liuksemburgo konvencijos susitariančioji šalis, priimtas sprendimas nepripažįstamas ir nevykdomas pagal 8 ir 9 straipsnius, jeigu Konvencijos 10 straipsnio 1 dalyje nustatyti reikalavimai tenkinami ir patvirtinami tiek, kiek jie yra vykdytini valstybėje, kurioje buvo patvirtintas sprendimas. Ta pati procedūra taikoma pagal Konvenciją iškeltoms byloms dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo, kiek jos susijusios su tėvų pareigomis ir vaiko apsaugos priemonėmis.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Vaiko ir tėvų santykiai reglamentuojami pagal jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybės įstatymus. Jeigu tėvai ir vaikas neturi bendros įprastinės gyvenamosios vietos, jų santykiai reglamentuojami pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės arba pilietybės valstybės įstatymus, atsižvelgiant į tai, kurie įstatymai yra palankesni vaikui. Globos ir rūpybos klausimai reglamentuojami pagal valstybės, kurioje yra globojamo asmens ar asmens, kuriuo rūpinamasi, įprastinė gyvenamoji vieta, įstatymus. Globojamo asmens ar asmens, kuriuo rūpinamasi, ir globėjo ar rūpintojo santykiai reglamentuojami pagal įstatymus, kurie buvo taikomi tuo metu, kai asmeniui buvo nustatyta globa ar rūpyba.

Paskutinis naujinimas: 17/10/2016

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Tėvų atsakomybė - Čekija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Sąvoka „tėvų pareigos“ yra nustatyta Civiliniame kodekse (įstatymas Nr. 89/2012). Ši sąvoka apima tėvų teisių ir pareigų visumą, kurią sudaro:

vaiko priežiūra, įskaitant visų pirma jo sveikatą ir fizinį, emocinį, protinį ir moralinį vystymąsi,

vaiko apsauga,

asmeninis bendravimas su vaiku,

vaiko auklėjimo ir ugdymo užtikrinimas,

vaiko gyvenamosios vietos nustatymas,

atstovavimas vaikui ir jo turto valdymas.

Tėvų pareigos atsiranda gimus vaikui ir pasibaigia vaikui tapus visiškai veiksniam. Tėvų pareigų galiojimo trukmę ir taikymo sritį gali pakeisti tik teismas.

Tėvų pareigas tėvai vykdo atsižvelgdami į vaiko interesus. Prieš priimdami sprendimą, darantį poveikį vaiko interesams, tėvai pateikia vaikui visą informaciją, kurios reikia, kad jis galėtų susidaryti savo nuomonę atitinkamu klausimu ir išsakyti ją savo tėvams; ši nuostata netaikoma, jeigu vaikas arba negali tinkamai priimti informacijos, arba negali susidaryti savo nuomonės, arba negali jos išsakyti savo tėvams. Tėvai ypatingą dėmesį skiria vaiko nuomonei ir, priimdami

sprendimą, atsižvelgia į ją. Su vaiko asmeniu susijusias tėvų pareigas tėvai vykdo vaiko išsivystymo lygį atitinkančiu būdu ir apimtimi. Jeigu tėvai priima sprendimą dėl vaiko išsilavinimo arba darbo, jie atsižvelgia į jo nuomonę, gebėjimus ir gabumus.

Iki vaikas tampa veiksnius, jo tėvai turi teisę vadovauti vaikui ir šiuo tikslu taikyti jo vystymosi gebėjimus atitinkančias auklėjimo priemones, įskaitant ribojimus, kuriais siekiama apsaugoti vaiko moralinius įsitikinimus, sveikatą ir teises, taip pat kitų asmenų teises ir viešąją tvarką. Vaikas privalo paisyti šių priemonių. Gali būti naudojamos tik tokios formos ir apimtys auklėjimo priemonės, kurios yra tinkamos atsižvelgiant į aplinkybes, nekelti pavojaus vaiko sveikatai ar vystymuisi ir nepažeidžia vaiko orumo.

Manoma, kad visi nepilnamečiai, kurie nėra visiškai veiksniūs, gali atlikti teisinius veiksmus, atitinkančius jų bendraamžių protinę ir valios brandą. Tėvai turi pareigą ir teisę atstovauti vaikui teismo byloje, kuriose vaikas neturi procesinio veiksnio. Tėvai vaikui atstovauja kartu, tačiau kiekvienas iš tėvų gali veikti atskirai; jeigu vienas iš tėvų, sprenddamas vaiko ir sąžiningos trečiosios šalies klausimą, veikia savarankiškai, laikoma, kad jis veikia su kito iš tėvų sutikimu. Tėvas (motina) negali atstovauti vaikui, jeigu dėl to tarp jo (jos) ir vaiko arba tarp tų pačių tėvų vaikų galėtų kilti interesų konfliktas. Tokiais atvejais teismas paskiria vaiko globėją. Jeigu tėvai negali susitarti dėl to, kuris iš jų turėtų atstovauti vaikui teismo byloje, teismas vieno iš tėvų prašymu nusprendžia, kuris iš tėvų vaiko vardu veiks kaip jo teisinis atstovas ir kokiais klausimais.

Tėvai turi pareigą ir teisę valdyti vaiko turtą, visų pirma tinkamai jį administruoti. Jie privalo saugiai tvarkyti lėšas, kurios gali būti laikomos nereikalingomis siekiant padengti su vaiko turtu susijusias išlaidas. Teismo byloje, susijusioje su atskiromis vaiko turto dalimis, tėvai veikia kaip jo atstovai; tėvas (motina) negali atstovauti vaikui, jeigu dėl to tarp jo (jos) ir vaiko arba tarp tų pačių tėvų vaikų galėtų kilti interesų konfliktas. Tokiu atveju teismas paskiria vaiko globėją. Jeigu tėvas (motina) pažeidžia pareigą tinkamai rūpintis vaiko turtu, jis (ji) solidariai kompensuoja vaiko patirtus nuostolius. Jeigu tėvai nesutaria esminiais vaiko turto valdymo klausimais, teismas tokius klausimus išsprendžia vieno iš tėvų prašymu. Kad atliktų teisinius veiksmus, susijusius su vaiko turimu arba būsimu turtu arba atskiromis tokio turto dalimis, tėvai turi gauti teismo pritarimą, išskyrus atvejus, kai tai yra įprasti klausimai arba net ir išimtiniai, tačiau su nereikšmingomis turto vertėmis susiję klausimai.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvų pareigų vykdymas yra abiejų tėvų prievolė. Kiekvienas iš tėvų turi vykdyti šią prievolę, nebent jiems panaikinamos tėvų pareigos. Nesvarbu, ar vaiko tėvai yra susituokę, ar ne ir ar vaikas yra santuokinis, ar nesantuokinis.

Tėvai tėvų pareigas vykdo abipusiu sutarimu. Jeigu delsiant priimti sprendimą su vaiku susijusiu klausimu galėtų kilti pavojus, vienas iš tėvų gali savarankiškai priimti sprendimą arba duoti savo sutikimą; tačiau jis privalo nedelsdamas informuoti kitą iš tėvų apie susidariusią padėtį. Jeigu vienas iš tėvų, sprenddamas vaiko ir sąžiningos trečiosios šalies santykių klausimą, veikia savarankiškai, laikoma, kad jis veikia su kito iš tėvų sutikimu. Jeigu tėvai nesutaria vaikui svarbiu klausimu, visų pirma susijusiu su jo interesais, teismas klausimą išsprendžia vieno iš tėvų prašymu; ši taisyklė taip pat taikoma, jeigu tėvas (motina), priimdamas (-a) sprendimą vaikui svarbiu klausimu, nesitaria su kitu iš tėvų. Laikoma, kad svarbūs klausimai visų pirma yra susiję su gyvenamosios vietos nustatymu ir vaiko išsilavinimo ar darbo parinkimu, tačiau tokiais klausimais nelaikomos įprastos medicininės ir panašios procedūros.

Teismas gali nuspręsti sustabdyti tėvų pareigų vykdymą, jeigu tėvai savo pareigų negali vykdyti dėl sudėtingų aplinkybių ir jeigu galima manyti, kad tai yra būtina siekiant apsaugoti vaiko interesus. Jeigu tėvas (motina) nevykdo savo pareigų tinkamai, o atsižvelgiant į vaiko interesus tai yra nepateisinama, teismas gali apriboti tėvų pareigas arba jų vykdymą ir kartu nustatyti tokio ribojimo taikymo sritį. Jeigu tėvas (motina) piktnaudžiauja savo pareigomis arba jų vykdymu ir (arba) nepaiso savo pareigų arba jas vykdo labai aplaidžiai, teismas gali panaikinti tėvų pareigas. Jeigu tėvas (motina) padaro tyčinį nusikaltimą savo vaikui arba jeigu tėvas (motina) panaudoja savo vaiką, kuriam netaikoma baudžiamoji atsakomybė, darydamas (-a) nusikaltimą, teismas visų pirma įvertina, ar yra priežasčių panaikinti tėvų pareigas.

Jeigu vienas iš tėvų yra miręs arba nežinomas arba jeigu vienas iš tėvų neturi tėvų pareigų arba jų vykdymas yra sustabdytas, tėvų pareigas vykdo kitas iš tėvų; ši taisyklė taip pat taikoma, jeigu vieno iš tėvų pareigos arba jų vykdymas yra apribotas. Jeigu nė vienas iš tėvų neturi visų tėvų pareigų, jeigu abiejų tėvų pareigų vykdymas yra sustabdytas ir (arba) jeigu tėvų pareigoms kuri nors iš nurodytų aplinkybių daro skirtingą poveikį, teismas paskiria vaiko globėją, kuriam suteikiamos tėvų teisės ir pareigos arba kuris šias pareigas ir teises vykdo vietoj tėvų. Jeigu tėvų pareigos arba jų vykdymas yra apribotas, teismas paskiria vaiko globėją.

Jeigu vaikas įvaikinamas, iš tėvų pareigų kylančios teisės ir pareigos perduodamos įvaikintojui teismo sprendimo dėl įvaikinimo įsiteisėjimo momentu.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu teismas nusprendžia apriboti tėvo (motinos) veiksnumą, jis taip pat išsprendžia jo (jos) tėvų pareigų klausimą. Nepilnamečio, kuris yra tėvas (motina), tačiau dar netapo visiškai veiksnius arba nebuvo pripažintas visiškai veiksniu ar neįgijo tokio veiksnio dėl santuokos sudarymo, tėvų pareigų vykdymas sustabdomas, iki jis tampa visiškai veiksnius; ši taisyklė netaikoma su vaiko globa susijusių pareigų ir teisių vykdymui, nebent teismas, atsižvelgdamas į tėvo (motinos) asmenį, nusprendžia, kad šios pareigos ir teisės vykdymas turi būti sustabdytas, iki tėvas (motina) taps visiškai veiksnius (-ia). Tėvo (motinos), kurio (-ios) veiksnumas šioje srityje apribotas, tėvų pareigų vykdymas sustabdomas veiksnio apribojimo laikotarpiu, nebent teismas, atsižvelgdamas į tėvo (motinos) asmenį, nusprendžia, kad tėvas (motina) toliau vykdytų savo pareigą ir teisę globoti vaiką ir asmeniškai su juo bendrauti.

Jeigu nėra abiejų tėvų, kurie turėtų visapusiškai vykdyti tėvų pareigas savo vaikui, teismas paskiria vaiko globėją. Globėjas iš esmės turi visas vaiko tėvo (motinos) pareigas, tačiau neturi pareigos remti ir išlaikyti vaiką. Išimtiniais atvejais įvairios pareigos ir teisės, atsižvelgiant į globėjo asmenį arba vaiko padėtį, taip pat į priežastis, dėl kurių tėvai neturi visų pareigų ir teisių, gali būti nustatomos kitu būdu. Globėjas turi būti visiškai veiksnius, o jo gyvenimo būdas turi būti toks, kad būtų užtikrintas jo gebėjimas tinkamai vykdyti savo pareigas. Teismas globėjais taip pat gali paskirti du asmenis, kurie paprastai būna susituokę. Jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams, teismas globėju paskiria tėvo (motinos) nurodytą asmenį. Priešingu atveju teismas globėju paskiria giminaitį arba vaiko šeimai artimą asmenį, nebent tėvas (motina) aiškiai nepritaria tokio asmens paskyrimui. Jeigu tokio asmens nėra, teismas globėju paskiria kitą tinkamą asmenį. Jeigu vaiko globėju negalima paskirti jokio fizinio asmens, teismas paskiria už socialinę ir teisinę vaikų apsaugą atsakingą instituciją, kuri globėjo pareigas vykdo, iki teismas paskiria kitą vaiko globėją arba iki globėjas prisiima savo pareigas. Globėją prižiūri teismas. Globėjas globos pradžioje ir jai pasibaigus sudaro turto apyrašą. Jis reguliariai teikia teismui ataskaitas apie vaiką, jo vystymąsi ir atsiskaito už turto valdymą.

Kiekvieną globėjo sprendimą, susijusį su kitais nei įprasti klausimai, turi patvirtinti teismas.

Kita galimybė – vaiko patikėjimas globoti šeimai. Globojimas šeimoje yra susijęs su asmenine kito asmens vaiko priežiūra; tačiau ji nereiškia, kad į kitą vaiką bus žiūrima kaip į savo, kaip būna įvaikinimo atveju. Augindamas vaiką, globojantis tėvas (motina) tėvų pareigas ir teises vykdo tiek, kiek tai yra pagrįsta. Jis (ji) turi pareigą ir teisę spręsti tik kasdienes su vaiku susijusias klausimus, atstovauti vaikui sprendžiant šiuos klausimus ir valdyti jo turtą; jis (ji) privalo informuoti vaiko tėvus apie vaikui svarbius klausimus. Jeigu to reikia dėl susiklosčiusių aplinkybių, teismas nustato papildomas globojančio tėvo (motinos) pareigas ir teises. Vaiko tėvai išlaiko iš jų tėvų pareigų kylančias pareigas ir teises, įskaitant teisę asmeniškai ir reguliariai bendrauti su vaiku ir teisę gauti informaciją apie vaiką, išskyrus pareigas ir teises, kurios pagal įstatymą suteikiamos globojančiam tėvui (motinai), nebent teismas, išnagrinėjęs pagrįstas priežastis, nusprendžia kitaip. Globojantis (-i) tėvas (motina) neturi pareigos remti ir išlaikyti vaiką.

Globojantis (-i) tėvas (motina) privalo užtikrinti tinkamą globą, gyventi Čekijos teritorijoje ir sutikti su jam (jai) patikėta vaiko globojimo pareiga. Paprastai tai yra giminaitis, tačiau juo taip pat gali būti kitas asmuo, kuriam socialinės ir teisinės vaiko apsaugos institucija perdavė globoti vaiką (šiuo tikslu apygardos teismas tvarko pareiškėjus, kurie yra tinkami tapti globojančiais tėvais, sąrašą). Teismas gali perduoti vaiką globoti šeimoje laikinai (pvz., kol tėvas (motina) gydomas (-a) gydymo įstaigoje), taip pat neapibrėžtam laikotarpiui. Todėl globa šeimoje gali padėti išspręsti šeimos krizę arba užtikrinti globą alternatyvioje

šeimos aplinkoje. Siekiant sumažinti institucijoms arba institucijų tipo įstaigoms perduodamų vaikų skaičių, pirmenybė, palyginti su institucine globa, teikiama globai šeimoje. Globojantis tėvas (motina) gauna valstybines globojimo šeimoje išmokas (pvz., išmoką vaiko poreikiams patenkinti, išmoką pasibaigus globai šeimoje, globojančio (-ios) tėvo (motinos) atlyginimą ir pan.).

Be to, Civiliniame kodekse reglamentuojamas kito asmens globojamo vaiko institutas, kai nė vienas iš tėvų arba globėjas negali asmeniškai globoti vaiko.

Tokia globa nėra globos šeimoje alternatyva arba būtinoji globa prieš įvaikinimą. Pirmenybė teikiama jai, o ne vaiko globai institucijoje. Globėjas privalo užtikrinti tinkamą globą, gyventi Čekijos teritorijoje ir sutikti su pareiga asmeniškai globoti vaiką. Globėjo pareigas ir teises nustato teismas; priešingu atveju atitinkamai taikomi teisės aktai, kuriais reglamentuojama globa šeimoje.

Tėvai, kaip teisiniai atstovai, gali – siekdami tvarkyti vaiko reikalus, išskyrus atvejus, kai tai yra asmeniniai reikalai, – pasirašyti susitarimą dėl specialisto arba, pvz., kito tinkamo asmens atstovavimo. Jeigu vaikas pasirašo atstovavimo susitarimą, tai neturi jokios įtakos tėvų, kaip vaiko atstovų, teisiniam atstovavimui. Jeigu teisiniai ir sutartyje nurodyti atstovai negali susitarti, teismas Klausimą išsprendžia atsižvelgdamas į vaiko interesus.

Jeigu vaiko auklėjimui arba jo fizinei, protinei ar psichinei būklei ir (arba) tinkamam jo vystymuisi kyla pavojus arba yra taip sutrikdomi, kad tampa nepalankūs vaiko interesams, ir (arba) jeigu dėl rimtų priežasčių tėvai negali užtikrinti jo auklėjimo, teismas, kaip būtinąją priemonę, gali liepti perduoti jį institucijos globai.

Teismas taip elgsis visų pirma tais atvejais, kai ankstesnės priemonės nepadėjo pagerinti vaiko padėties. Tokios priemonės taikymo laikotarpiu teismas visada svarsto, ar tinka teikti pirmenybę vaiko perdavimui fizinio asmens globai. Institucinė globa gali būti nustatoma ne ilgesniam kaip trejų metų laikotarpiui, kuris (pakartotinai) gali būti pratęsiamas, jeigu galioja paskyrimo institucinei globai (visada ne ilgesniam nei trejų metų laikotarpiui) priežastys. Jeigu priežasčių, dėl kurių vaikas buvo paskirtas institucinei globai, nelieka arba jeigu galima nustatyti kitokią nei institucinė vaiko globą, teismas nedelsdamas panaikina institucinę globą ir kartu, atsižvelgdamas į aplinkybes, nusprendžia, kam toliau vaikas bus perduotas globoti.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo atelyje klausimas?

Sprendimas dėl vaiko globos yra esminė sąlyga, kurią turi aptarti santuoką nutraukiantys tėvai. Priimdamas sprendimą teismas išnagrinėja vaiko interesus; teismas nukrypsta nuo bendro tėvų pritarimo, jeigu to reikia atsižvelgiant į vaiko interesus. Teismas gali nustatyti, kad vaiką globos vienas iš tėvų, kad tėvai globos jį pakaitomis arba bendrai; teismas taip pat gali nustatyti, kad vaiką globos kitas asmuo, o ne jo tėvai, jeigu to reikia atsižvelgiant į vaiko interesus. Teismas atsižvelgia į vaiko asmenybę, visų pirma jo gabumus ir gebėjimus, susijusius su vystymosi galimybėmis, ir tėvų gyvenimo būdą, taip pat vaiko emocinę brandą ir kilmę, kiekvieno iš tėvų gebėjimą ugdyti vaiką, esamą ir numatomą auklėjimo aplinkos, kurioje vaikas turėtų gyventi, stabilumą ir vaiko emocinius ryšius su savo broliais ar seserimis, seneliais ar kitais giminaičiais ir giminystės ryšiais nesusijusiais asmenimis. Teismas visada atsižvelgia į tai, kuris iš tėvų tinkamai iki šiol globojo vaiką ir deramai paisė jo emocinių, protinių ir moralinio lavinimo poreikių, taip pat į tai, kuris iš tėvų suteikia vaikui geresnes sveiko ir sėkmingo vystymosi galimybes. Teismas taip pat daug dėmesio skiria vaiko teisei į tai, kad jį globotų ir su juo reguliariai asmeniškai bendrautų abu tėvai, kito iš tėvų, su kuriuo vaikas negyvens, teisei reguliariai gauti informaciją apie vaiką, be to, teismas taip pat atsižvelgia į vieno iš tėvų gebėjimą susitarti dėl vaiko auginimo su kitu iš tėvų. Teismas taip pat gali nuspręsti patvirtinti tėvų susitarimą, nebent akivaizdu, kad nustatyta tėvų pareigų vykdymo tvarka neatitinka vaiko interesų.

Jeigu visiško veiksnio neturinčio nepilnamečio tėvai gyvena atskirai ir jeigu jie negali susitarti dėl tokio vaiko globos tvarkos, teismas šį klausimą išsprendžia savo iniciatyva. Teismas vadovaujasi panašiomis sprendimų dėl vaiko globos priėmimo taisyklėmis, kurios taikomos nutraukiant vaiko tėvų santuoką.

Vaiką globojantis vienas iš tėvų kartu su kitu iš tėvų sprendžia, kaip vienas iš tėvų, kuris negloboja vaiko, bendraus su vaiku. Jeigu tėvai negali susitarti arba to reikia atsižvelgiant į vaiko auklėjimo interesus ir šeimos ryšius, teismas nustato tėvo (motinos) ir vaiko bendravimo tvarką. Pagrįstais atvejais teismas gali nustatyti tėvo (motinos) ir vaiko bendravimo vietą. Jeigu to reikia atsižvelgiant į vaiko interesus, teismas apriboja tėvo (motinos) teisę asmeniškai bendrauti su vaiku ir (arba) apskritai uždraudžia bendrauti su vaiku.

Pasikeitus aplinkybėms, teismas net ir savo iniciatyva pakeičia sprendimą dėl su tėvų pareigomis susijusių pareigų ir teisių vykdymo.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Jeigu tėvai nutraukia santuoką, jų susitarime dėl tėvų pareigų vykdymo tvarkos turi būti nustatyta, kaip kiekvienas iš tėvų globos vaiką po santuokos nutraukimo. Šiame susitarime tėvai taip pat gali susitarti dėl tėvų ir vaiko bendravimo tvarkos. Tokiam susitarimui turi pritari teismas, kuris patvirtina tėvų susitarimą, nebent akivaizdu, kad nustatyta tėvų pareigų vykdymo tvarka neatitinka vaiko interesų. Ši taisyklė taip pat taikoma tėvų tarpusavio susitarimui, jeigu vaiko tėvai gyvena atskirai.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Siekdamas apsaugoti vaiko interesus, teismas, nagrinėdamas nepilnamečio globos bylą, padeda tėvams rasti taikų sprendimą. Teismas gali įpareigoti tėvus ne ilgiau nei 3 mėnesius dalyvauti neteisinguose taikinimo ar tarpininkavimo posėdžiuose arba šeimos terapijos seansuose arba gali įpareigoti juos susitikti su pedopsichologijos specialistu.

Taip pat yra galimybė pasinaudoti vadinamųjų santuokos ir šeimos konsultavimo centrų paslaugomis, kuriuose pagalbą teikia kvalifikuoti psichologai ir socialiniai darbuotojai.

Be to, vaikų socialinės ir teisinės apsaugos institucija gali atkalbėti vieną iš tėvų, kuris nepaiso vaiko arba kito iš tėvų teisių (pvz., globos, reguliaraus bendravimo), nuo tokio elgesio arba supažindinti su teisės aktais ir jo (jos) elgesio pasekmėmis. Vaikų socialinės ir teisinės apsaugos institucija taip pat gali įpareigoti tėvus naudotis specialisto konsultacija, jeigu tėvai be specialisto konsultacijos negali išspręsti su vaiko auginimu susijusių problemų, visų pirma kilus ginčams dėl vaiko auklėjimo arba lankymo teisių pakeitimo.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Laikydamosis nustatytų sąlygų, teismas tėvų prašymu visų pirma gali priimti sprendimą dėl šių su tėvų ir vaikų santykiais susijusių klausimų: asmeninio pobūdžio teisių (pvz., teisė suteikti vaikui vardą ir pavardę arba teisė duoti sutikimą įvaikinti vaiką);

vaiko globos ir bendravimo su vaiku tvarkos;

alternatyvių vaiko globos formų (pvz., globa, kito asmens globa, globa šeimoje, institucinė globa);

išlaikymo ir paramos pareigų;

atstovavimo ir vaiko turto valdymo, leidimo vaikui atlikti teisinius veiksmus;

vaikui svarbių klausimų, dėl kurių tėvai negali susitarti (laikoma, kad svarbūs klausimai visų pirma yra susiję su gyvenamosios vietos nustatymu ir vaiko išsilavinimo ar darbo parinkimu, tačiau tokiais klausimais nelaukiamos įprastos medicininės ir panašios procedūros).

Dažniausiai teismas nusprendžia, kuriam asmeniui bus perduota vaiko globa, taip pat tikėtina, kad teismas išspręs bendravimo su vaiku tvarkos ir jo išlaikymo bei paramos jam klausimus.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Vaiko globa yra tik dalis su tėvų pareigomis susijusių pareigų ir teisių. Jeigu vienam iš tėvų, kuris negloboja vaiko, nebuvo atimtos tėvų pareigos ir jo tėvų pareigos nebuvo apribotos ar sustabdytos, jis toliau jas vykdo atsižvelgdamas į kitas tėvų pareigų sudedamąsias dalis ir nepraranda teisės spręsti vaikui svarbių klausimų. Tėvų pareigas tėvai vykdo abipusiu sutarimu, atsižvelgdami į vaiko interesus. Jeigu delsiant priimti sprendimą su vaiku susijusiu klausimu

galėtų kilti pavojus, vienas iš tėvų gali savarankiškai priimti sprendimą arba duoti savo sutikimą; tačiau jis (ji) privalo nedelsdamas informuoti kitą iš tėvų apie susidariusią padėtį.

Jeigu tėvai nesutaria vaikui svarbiu klausimu, visų pirma susijusiu su jo interesais, teismas klausimą išsprendžia vieno iš tėvų prašymu; ši taisyklė taip pat taikoma, jeigu tėvas (motina), priimdamas (-a) sprendimą vaikui svarbiu klausimu, nesitaria su kitu iš tėvų. Vieno iš tėvų prašymu teismas taip pat išsprendžia klausimą, kai tėvai negali susitarti, kuris iš jų atstovaus vaikui teismo byloje arba sprendžiant svarbius su vaiko turto valdymu susijusius klausimus.

Tėvai privalo vienas kitam pateikti visą svarbią informaciją, susijusią su vaiku ir jo interesais.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Civiliniame kodekse daromas skirtumas tarp vaiko perdavimo globoti vienam iš tėvų, pakaitinės globos ar bendros globos arba vaiko perdavimo globoti kitam asmeniui nei jo tėvai. Spręsdamas vaiko perdavimo globoti klausimą, teismas priima vaiko interesus atitinkantį sprendimą. Teismas gali panaikinti sprendimą dėl pakaitinės arba bendros globos, jeigu tėvai gali bendrauti ir bendradarbiauti.

Bendra globa (bendras auklėjimas)

Ši vaiko globos forma reiškia, kad konkretus sprendimas dėl vaiko perdavimo globoti vienam iš tėvų nepriimamas. Praktiškai tai reiškia, kad esant bendrai globai, vieno iš tėvų globa gali, pvz., užtikrinti vaiko ugdymo poreikius, o kito iš tėvų globa gali padėti užtikrinti sporto poreikių patenkinimą ir (arba) vienas iš tėvų daugiausia dėmesio skiria vaiko kalbos mokymui, o kitas – užklazinei vaiko veiklai. Abu tėvai bendrai rūpinasi vaiko sveikata ir materialiniais poreikiais (pvz., gamina valgi, tvarko namus, rūpinasi apranga ir pan.). Jeigu nustatoma bendra vaiko globa, būtina, kad su ja sutiktų abu tėvai.

Pakaitinė globa (pakaitinis auklėjimas)

Pakaitinė globa reiškia, kad vaiką aiškiai nustatytą laikotarpį globoja vienas iš tėvų. Teismas taip pat nustato, kokios teisės ir pareigos vykdomos šiais laikotarpiais.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridėti prie pareiškimo?

Su tėvų pareigomis ir teisėmis susijęs prašymas turi būti pateikiamas apylinkės teismui (Prahoje – apylinkės teismui, Brno – savivaldybės teismui), kuris turi jurisdikciją pagal nepilnamečio gyvenamąją vietą, o jeigu jis neturi nuolatinio adresu, tuomet apylinkės teismui, kuris jurisdikciją turi pagal gyvenamąją vietą. Su nepilnamečiais susijusius klausimus teismas taip pat gali spręsti savo iniciatyva.

Prašymui keliami reikalavimai priklauso nuo prašymo rūšies. Tačiau visada būtina nurodyti dalyvių vardus, pavardes ir adresus arba dalyvių ir jų atstovų gimimo tapatybės numerius, trumpai aprašyti svarbiausias aplinkybes, nurodyti įrodymus, kuriais remiasi pareiškėjas, be to, iš prašymo turi būti aišku, ko pareiškėjas reikalauja ir kuriam teismui yra adresuotas prašymas.

Prie prašymo turi būti pridėti visi svarbūs dokumentai, susiję su atitinkamu klausimu, pvz., gimimo liudijimas, santuokos liudijimas, visi ankstesni teismo sprendimai, susiję su vaiku, ir pan. Prašymas turi būti pateikiamas popierine forma ir jo turi būti tiek kopijų, kad viena jų tektų teismui, o kiekvienas dalyvis prirėkęs taip pat gautų po kopiją.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Teismas gali pradėti bylas, susijusias su nepilnamečio vaiko teismine globa, net jeigu nebuvo pateiktas prašymas.

Priimdamas preliminarų sprendimą, teismas, net prieš išspręsdamas bylą iš esmės, jeigu tai yra būtina nustatant laikiną bylos šalių santykių tvarką arba jeigu nuogaustaujama, kad gali būti trukdoma vykdyti teismo sprendimą, gali įpareigoti bylos šalį mokėti būtiną išlaidų ir (arba) patikėti vaiko globą vienam iš tėvų arba teismo nurodytam asmeniui. Preliminarus sprendimas paprastai priimamas gavus prašymą, tačiau jeigu bylą nagrinėti iš esmės galima pradėti be prašymo (taigi ir bylą, susijusią su teismo globojamų nepilnamečių), preliminarus sprendimas taip pat gali būti priimamas be prašymo. Teismas, kuris turi kompetenciją nagrinėti bylą, yra atsakingas už preliminarus sprendimo priėmimą, išskyrus atvejus, kai įstatyme nustatyta kitaip. Prašyme priimti preliminarų sprendimą turi būti pateikta Civilinio proceso kodekso (įstatymas Nr. 99/1963, iš dalies pakeistas) 42 straipsnio 4 dalyje ir 75 straipsnyje nurodyta informacija, visų pirma: informacija, susijusi su teismu, kuriam adresuotas prašymas; prašymą teikiančio asmens duomenys ir prašymo dalykas – tai reiškia, kad turi būti surašyti faktai, kuriais grindžiamas prašymas priimti tokį preliminarų sprendimą; tikslo, kurio siekiama teikiant prašymą, nurodymas – tai reiškia, kad turi būti nurodyta, kokio preliminarus sprendimo siekia pareiškėjas; aplinkybių, į kurias atsižvelgiant reikia laikinai sureguliuoti bylos šalių santykius, arba nuogaustavimų, kad gali būti trukdoma vykdyti teismo sprendimą, nurodymas, prašymo surašymo data ir pareiškėjo arba jo atstovo parašas. Prie prašymo turi būti pridėti pareiškėjo nurodyti dokumentai. Apskritai kalbant apie preliminarus sprendimus, pareiškėjas, siekdamas užtikrinti žalos arba nuostolių, kurie atsirastų priėmus preliminarų sprendimą, kompensavimą, ne vėliau kaip tą pačią dieną, kurią teismui pateikė prašymą priimti preliminarų sprendimą, privalo pateikti nustatyto dydžio užstatą. Tačiau jeigu priimamas preliminarus sprendimas dėl išlaidų ir paramos arba teismas preliminarų sprendimą priima savo iniciatyva, užstato pateikti nereikia. Teismas nedelsdamas išnagrinėja prašymą priimti preliminarų sprendimą. Jeigu nėra pavojaus, kad įsipareigojimai nebus vykdomi, teismas prašymą dėl preliminarus sprendimo gali išnagrinėti per 7 dienas nuo jo pateikimo. Teismas sprendimą priima neišklaušęs bylos šalių. Priimdamas preliminarų sprendimą, teismas įpareigoja pareiškėją per nustatytą terminą pateikti teismui prašymą iškelti bylą. Teismas taip pat gali nustatyti konkretų preliminarus sprendimo galiojimo terminą.

Specialių teismo bylų įstatymu (įstatymas Nr. 292/2013, iš dalies pakeistas) reglamentuojama specialių preliminarų sprendimų priėmimo tvarka tais atvejais, kai nepilnamečiu netinkamai rūpinamasi, nepaisant to, ar yra asmuo, turintis teisę globoti vaiką, arba jeigu vaiko gyvenimui, jo įprastam vystymuisi ar kitiems svarbiems interesams kyla didelis pavojus ar jiems pakenkiama. Tokiu atveju teismas preliminariniame sprendime, kurį gali priimti tik gavęs vaikų socialinės ir teisinės apsaugos institucijos prašymą, sureguliuoja vaiko santykius būtinu laikotarpiu ir liepia vaiką perkelti į tinkamą sprendime nurodytą aplinką. Tokiu preliminariniu sprendimu vaiką galima laikinai, kol tėvas (motina) dėl rimtų priežasčių negali jo prižiūrėti, perduoti globoti šeimai arba pasibaigus tokiam laikotarpiui vaikas gali būti perduodamas globoti prieš įvaikinimą, jeigu tėvai sutiko su įvaikinimu, arba nuspręsti, kad tėvų pritarimas įvaikinimui nereikalingas. Teismas prašymą dėl preliminarus sprendimo išnagrinėja nedelsdamas, bet ne vėliau kaip per 24 valandas nuo jo pateikimo. Priėmus sprendimą, jis vykdomas nedelsiant, o teismas jį vykdydamas bendradarbiauja su atitinkamomis valdžios institucijomis.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Pagal Žyminių mokesčių įstatymą (įstatymas Nr. 549/1991, iš dalies pakeistas) su teismo nepilnamečių globa ir rūpyba susijusioms byloms mokesčiai netaikomi. Tai reiškia, kad pareiškėjas, kuris teikia prašymą, susijusį su tėvų pareigomis ir teisėmis, neprivalo mokėti žyminių mokesčių.

Tam tikromis sąlygomis galima paskirti nemokamą arba už sumažintą mokesčių dirbančių teisinį atstovą. Teismas bylos šalies, kurią teismas gali visiškai arba iš dalies atleisti nuo žyminių mokesčių, prašymu paskiria atstovą, jeigu to reikia, pvz., jos interesams apsaugoti. Prirėkęs apsaugoti bylos šalies interesus, jai bus paskirtas advokatas. Atstovo paskyrimas turi būti pagrįstas bylos šalies padėtimi (praktiškai tai gali būti sunki finansinė arba prasta socialinė padėtis, tačiau visada būtina atsižvelgti į konkrečias bylos aplinkybes), be to, teisių vykdymas arba apsauga negali būti savavališka arba akivaizdžiai netenkinama. Teisinės pagalbos teikimo tarpvalstybiniuose ginčiuose Europos Sąjungoje įstatymu (įstatymas Nr. 629/2004, iš dalies pakeistas) reglamentuojama galimybė gauti teisinę pagalbą Europos Sąjungos valstybėje narėje vykstančiame teismo procese, kuriame dalyvauja kitoje valstybėje narėje gyvenantis fizinis asmuo. Ši pagalba yra susijusi su teismo proceso nagrinėjimo ir vykdymo etapais.

Teisės specialistų įstatyme (įstatymas Nr. 85/1996, iš dalies pakeistas) nustatytos sąlygos, kuriomis galima prašyti, kad Čekijos advokatūra tiesiogiai paskirtų nemokamą advokatą.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip, sprendimą dėl tėvų pareigų galima apskųsti. Apylinkės teismai yra pirmosios instancijos teismai, nagrinėjantys su tėvų pareigomis susijusių teisių ir pareigų įgyvendinimo klausimus. Apygardų teismai (arba Prahos savivaldybės teismas) nagrinėja skundus dėl pirmosios instancijos teismų sprendimų. Teismo sprendimą galima apskųsti per 15 dienų nuo rašytinio skundžiamo teismo sprendimo gavimo, nebent toks skundas draudžiamas įstatymu (pvz., skundo negalima paduoti dėl teismo sprendimo, kuriuo patvirtinamas tėvų susitarimas dėl vaiko globos). Taip pat laikoma, kad skundas buvo paduotas laiku net ir pasibaigus penkiolikos dienų terminui, jeigu apeliantas vadovavosi neteisinga apeliacinio teismo pateikta informacija.

Reikėtų pabrėžti, kad kai kurie sprendimai gali būti vykdomi laikinai, todėl vykdyti galima net ir apskųstą sprendimą. Laikiniai gali būti vykdomi sprendimai, kuriais nurodoma sumokėti išlaikymą, ir sprendimai, kuriais pratęsimas auklėjimo priemonės, dėl kurios vaikas laikinai buvo perimtas iš savo tėvų arba kito asmens globos, galiojimas.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Čekijoje teismui reikia pateikti prašymą dėl sprendimo, susijusio su nepilnamečio globa, vykdymo. Sprendimo vykdymui taikoma Specialių teismo bylų įstatyme (įstatymas Nr. 292/2013, iš dalies pakeistas) nustatyta procedūra.

Nepilnamečio gyvenamosios vietos bendrosios kompetencijos teismas turi kompetenciją nagrinėti tokias bylas, t. y. apylinkės teismas (Prahos apylinkės teismas, Brno savivaldybės teismas), kurio jurisdikcijos teritorijoje gyvena nepilnamečiai, atsižvelgiant į tėvų susitarimą, teismo sprendimą arba kitus lemiamus faktus. Prašyme būtina pateikti visą reikalingą informaciją (nurodyti teisę turinčią šalį ir įpareigotąją šalį, įpareigotosios šalies pareigos taikymo sritį ir turinį, taikytinos pareigos įvykdymo terminą ir išsamius duomenis apie vykdytiną dokumentą, t. y. sprendimą, kuris bus vykdomas).

Prieš nurodymas vykdyti sprendimą, teismas, jeigu mano, kad tam yra pagrįstų priežasčių, ir (arba) jeigu įpareigotoji šalis nebuvo informuota apie pareigos nesilaikymo pasekmes, gali paraginti šalį laikytis sprendimo arba susitarimo ir informuoti ją apie galimybes vykdyti sprendimą skiriant baudas arba atimant vaiką. Teismas taip pat gali prašyti, kad atitinkama vaikų socialinės ir teisinės apsaugos institucija paskatintų įpareigotąją šalį laikytis jai nustatytų įpareigojimų nelaukiant priverstinio sprendimo vykdymo.

Jeigu asmuo nesilaiko jam nustatytų įpareigojimų net ir gavęs teismo nurodymą, teismas nurodo vykdyti sprendimą paskirdamas baudą ir tai gali padaryti keletą kartų. Pavienių baudių dydžiai negali viršyti 50 000 CZK (Čekijos kronų). Kitoms priemonėms, kurios gali būti taikomos teismo nurodymu, priskiriamas susitikimas su tarpininku, pedopsichologijos ekspertu arba aklimatizacijos plano parengimas siekiant palengvinti laipsnišką vaiko ir asmens, turinčio teisę su juo matytis, bendravimą.

Jeigu net ir įgyvendinus nurodytas priemones pareigų nesilaikoma arba iš aplinkybių aiškiai matyti, kad šiuo būdu nebuvo užtikrintas pareigų laikymasis, teismas išimtiniais atvejais priima nutartį vykdyti sprendimą, atimdamas vaiką iš asmens, su kuriuo vaikas pagal susitarimą arba sprendimą neturėtų būti. Sprendimas dėl vaiko atėmimo įpareigotajai šaliai įteikiamas tik jo vykdymo metu.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Su tėvų pareigomis susiję sprendimai, kuriuos priėmė Europos Sąjungos valstybių narių teismai, Čekijoje pripažįstami pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančią Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (toliau – Reglamentas Nr. 2201/2003), netaikant jokių specialių procedūrų. Tačiau bet kuris teisėtą interesą turintis asmuo gali kreiptis į teismą prašydamas priimti nutartį dėl sprendimo pripažinimo arba nepripažinimo. Čekijos apylinkės teismai (Prahos apylinkės teismai, Brno savivaldybės teismas) turi kompetenciją nagrinėti tokius prašymus pirmąja instancija. Kompetenciją turi pareiškėjo gyvenamosios vietos bendrosios kompetencijos apylinkės teismas, priešingu atveju kompetenciją turi apylinkės teismas, kurio jurisdikcijos teritorijoje atsirado arba gali atsirasti pripažinimui reikšmingos aplinkybės.

Prieš pradėdant Čekijoje vykdyti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą dėl tėvų pareigų, jis turi būti paskelbtas vykdytinu pagal specialią minėtame Reglamente Nr. 2201/2003 nurodytą procedūrą. Prašymas paskelbti sprendimą vykdytinu pateikiamas kompetentingam Čekijos vietos apylinkės teismui (Prahos apylinkės teismams, Brno savivaldybės teismui). Vietos kompetencija nustatoma pagal Reglamentą Nr. 2201/2003 atsižvelgiant į įprastinę asmens, kurio atžvilgiu siekiama vykdyti sprendimą, gyvenamąją vietą arba vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą; jeigu vykdymo valstybėje narėje nėra tokios gyvenamosios vietos, vietos kompetencija nustatoma pagal sprendimo vykdymo vietą.

Sprendimas dėl bendravimo su vaiku ir pagal Reglamento Nr. 2201/2003 11 straipsnio 8 dalį priimtas sprendimas dėl vaiko grąžinimo remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 41 ir 42 straipsniais yra vykdytini kitoje valstybėje narėje netaikant reikalavimo paskelbti juos vykdytinais ir nesuteikiant galimybės prieštarauti sprendimo pripažinimui, jeigu sprendimas buvo patvirtintas kilmės valstybėje narėje naudojant Reglamento Nr. 2201/2003 priede pateiktą standartinę formą. Prie prašymo pripažinti sprendimą arba jo nepripažinti ir paskelbti sprendimą vykdytinu būtina pridėti vieną sprendimo kopiją, atitinkančią jo autentiškumo pripažinimo sąlygas, (pvz., sprendimo dublikatą arba patvirtintą kopiją) ir pažymėjimą pagal 39 straipsnį, kurį išdavė valstybės narės, kurioje buvo priimtas sprendimas, atitinkama institucija, naudodama standartinę Reglamento Nr. 2201/2003 priede pateiktą formą. Jeigu sprendimas buvo priimtas už akių, taip pat būtina pateikti dokumento, kuriuo patvirtinama, kad šalis neatvyko į bylą, kad šaliai buvo įteiktas prašymas pradėti bylą arba kitas panašus dokumentas, arba bet kuris dokumentas, kuriuo patvirtinama, kad atsakovas vienareikšmiškai pritarė teismo sprendimui, originalą arba patvirtintą kopiją. Jeigu dėl už akių priimto teismo sprendimo pažymėjimas arba reikalaujamas dokumentas nepateikiamas, taikoma Reglamento Nr. 2201/2003 38 straipsnio 1 dalyje nustatyta procedūra.

Laikantis minėtame reglamente nustatytų sąlygų, kitoje ES valstybėje narėje priimtų sprendimų su tėvų pareigomis susijusiose bylose vykdymo procedūra yra tokia pat, kaip ir nacionalinių sprendimų vykdymo procedūra. Daugiau informacijos pateikiama atsakyme į 14 klausimą.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Su teismo sprendimu susijusi teisių gynimo priemonė (skundas) taikoma sprendimą priėmusiame teisme. Sprendimą dėl teisių gynimo priemonės priima aukštesnės instancijos teismas.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Su tėvų pareigomis susijusiose bylose taikytina teisė nustatoma pagal 1996 m. spalio 19 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje. Bet kokie Čekijai privalomi dvišaliai tarptautiniai susitarimai su kitomis valstybėmis yra viršesni už 1996 m. Konvenciją, išskyrus atvejus, kai pagal 1996 m. Konvencijos 52 straipsnio 1 dalį buvo padarytas pareiškimas (toks pareiškimas padarytas dėl dvišalio Čekijos ir Lenkijos susitarimo, kuriuo užtikrinama 1996 m. Konvencijos viršenybė).

Paskutinis naujinimas: 06/03/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Tėvų atsakomybė - Graikija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Tėvų pareigos reiškia tėvų teisę ir pareigą. Jos apima rūpinimąsi nepilnamečio vaiko asmeniu, vaiko turto valdymą ir atstovavimą vaikui sprendžiant bet kurį su vaiku ar jo turto susijusį klausimą, sudarant sandorį arba bylinėjantis. Todėl tėvų pareigomis užtikrinama nepilnamečio asmeninių ir turtinių teisių apsauga.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvų pareigas abu tėvai vykdo bendrai. Bet koks tėvų sprendimas, susijęs su tėvų pareigų vykdymu, turi būti priimamas paisant vaiko interesus.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu kuris nors iš tėvų negali vykdyti tėvų pareigų dėl praktinių (pvz., gydos ligoninėje, yra įkalintas) arba teisinių priežasčių (yra neveiksnus), tas tėvas (motina) išlieka paprastu teisės turėtoju (-a), o tėvų pareigas išimtinai vykdo kitas iš tėvų.

Jeigu nė vienas iš tėvų negali vykdyti tėvų pareigų, nepilnamečiam vaikui nustatoma globa; tėvai išlaiko tėvų pareigas kaip paprasti teisės turėtojai ir negali jų vykdyti.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium atveju ir jeigu abu tėvai yra gyvi, tėvų pareigų klausimą išsprendžia teismas. Tėvų pareigos gali būti nustatomos vienam iš tėvų arba, jeigu abu jie sutaria ir vienu metu nustato vaiko gyvenamąją vietą, abiem tėvams kartu. Teismas gali priimti kitokį sprendimą ir visų pirma gali paskirstyti tėvams tėvų pareigų vykdymą arba nustatyti, kad šias pareigas vykdys trečiasis asmuo.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tais atvejais, kai teismas turi nustatyti tėvų pareigų vykdymo tvarką, kaip, pvz., santuokos nutraukimo arba gyvenimo skyrium atveju, jis atsižvelgia į visus tėvų susitarimus, tačiau neprivalo jais vadovautis. Šios rūšies susitarimams netaikomi konkretūs oficialūs reikalavimai, jeigu teismas apie juos yra oficialiai informuojamas. Paprastai pateikiamas suinteresuotųjų šalių sudarytas dokumentas, kuriame yra įtvirtintas jų susitarimas. Tai aiškiai nustatyta įstatyme tais atvejais, kai nepilnamečių vaikų turintys tėvai santuoką nutraukia abipusiu sutarimu, tokiu atveju teismui būtina pateikti rašytinį tėvų susitarimą, kuriame aptariama jų vaikų globos ir bendravimo su jais tvarka.

Visais kitais atžvilgiais tėvai gali neoficialiai susitarti dėl tėvų pareigų vykdymo nesilaikydami kokių nors oficialių reikalavimų arba kokios nors oficialios procedūros, kad praktiškai padalytų tėvų pareigas tarpusavyje, kai vieną pareigą vykdo vienas tėvas (motina), o kitą – kitas, pvz., vienas iš tėvų globoja vaiką, o kitas gali valdyti nepilnamečio turtą ir atstovauti jo interesams.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Jeigu tėvai negali susitarti su tėvų pareigomis susijusiu klausimu, o sprendimą priimti būtina atsižvelgiant į vaiko interesus, klausimą išsprendžia teismas. Tarpininkavimas yra alternatyvi ginčo sprendimo priemonė.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Kai tėvai nesutaria konkrečiu klausimu, susijusiu su jų tėvų pareigų vykdymu, ir perduoda jį teismui, teismas gali išspręsti tik šį klausimą. Tai gali būti bet koks klausimas, kylantis vykdamas tėvų pareigas, dėl kurio tėvai nesutaria ir kiekvienas laikosi savo nuomonės, o jį išspręsti būtina siekiant apsaugoti vaiko interesus. Tai gali būti objektyviai svarbus klausimas, pvz., vardo suteikimas, sutikimas atlikti operaciją ir pan., arba ne itin reikšmingas klausimas, kuris, tėvų manymu, vis dėlto yra pakankamai svarbus, kad jį išspręstų teismas.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Taip, iš esmės vaiko globa nustatoma vienam iš tėvų, atsižvelgiant į tai, kiek šis klausimas yra susijęs su vaiko globa. Tėvai visada gali nuspręsti nepaklusti teismo sprendimui, kuriuo vaiko globa nustatoma vienam iš tėvų: net po to, kai teismas priėmė sprendimą, jie gali susitarti taikyti kitokias taisykles, pagal kurias kitam tėvui (motinai) suteikiamos teisės ir pareigos rūpintis vaiku, jeigu, žinoma, tokios taisyklės atitinka vaiko interesus.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Tai reiškia, kad su vaiko priežiūra susijusius sprendimus tėvai privalo priimti kartu.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Kompetenciją visada turi pirmosios instancijos vieno teisėjo teismas (*μονομελής πρωτοδικείο*). Prašymai turi būti pateikti teritorinę jurisdikciją turinčiam teismui ir įteikti atsakovui; teismui taip pat reikia pateikti prašymą pagrindžiančius dokumentus.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Pirmosios instancijos vieno teismo teisėjas sprendimą priima vadovaudamasis Civilinio proceso kodekso 681B ir 681C straipsniuose nustatyta specialia procedūra. Ši procedūra, siekiant greitesnio bylų nagrinėjimo, sukurta pagal darbo ginčiuose taikomos procedūros modelį. Visų pirma, atsižvelgiant į asmeninį su tėvų pareigomis susijusių ginčų pobūdį, procedūra taip pat taikoma tam tikroms santuokos bylų nuostatoms ir ne ginčo tvarka nagrinėjamų procedūrų taisyklėms, susijusioms su tyrimo įgaliojimais ir teismo iniciatyva renkamais įrodymais. Tačiau kai ginčai dėl tėvų pareigų vykdymo yra susiję su kuriais nors Civilinio proceso kodekso 592 straipsnio 1 dalyje nurodytais santuokos ginčiais (pvz., santuokos nutraukimas ir pripažinimas negaliojančia) arba Kodekso 614 straipsnio 1 dalyje nurodytais ginčiais (pvz., tėvystės nustatymas), teismas privalo taikyti Kodekso 598–612 ir 616–622 straipsniuose nustatytą procedūrą. Skubūs klausimai gali būti sprendžiami taikant laikinąsias apsaugos priemones (*ασφαλιστικά μέτρα*) ir laikinai taikant skubius draudimus (*προσωρινή διαταγή*).

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Taip, pagal bendrąsias teisei pagalbai taikomas sąlygas.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Teismo sprendimą dėl tėvų pareigų galima panaikinti arba pakeisti, jeigu pasikeitė aplinkybės, kuriomis teismas priėmė sprendimą. Priešingu atveju teismo sprendimas dėl tėvų pareigų, laikantis įprastų reikalavimų, gali būti ginčijamas taikant bet kurias įprastas teismo gynimo priemones (skundą dėl fakto ir teisės klausimų (*έφεση*), skundą tik dėl teisės klausimų (kasacija, *αναίρεση*), prašymą anuliuoti sprendimą (*ανακοπή ερημοδικίας*), peržiūrą (*αναψηλάφηση*)).

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Su tėvų pareigomis susijęs teismo sprendimas vykdytinas pagal Civilinio proceso kodekso 950 straipsnį, jeigu jame taip pat nustatytos pareigos, t. y. juo ne tik išsprendžiamas tėvų pareigų arba nepilnamečio globos arba bendravimo su vaiku klausimas, bet ir įpareigojama perduoti arba grąžinti vaiką, arba nustatoma matymosi su vaiku tvarka, arba draudžiama šalims imtis kokių nors priešingų veiksmų. Visų pirma a) teismo sprendimu, kuriuo nurodoma perduoti arba grąžinti vaiką, reikalaujama, kad vienas iš tėvų, su kuriuo yra vaikas, elgtųsi pagal teismo sprendimą, o jeigu jis nesilaiko teismo sprendimo, tame pačiame sprendime gali būti nustatyta, kad pareiškėjui, prašančiam perduoti arba grąžinti vaiką, automatiškai būtų sumokėta iki 50 000 EUR pinigine bausia,

arba teismo sprendimo nesilaikančiam tėvui (motinai) taikomas areštas iki vienu metų, arba abi baudos gali būti skiriamos kartu (netiesioginis vykdymas (*έμμεση εκτέλεση*)); b) jeigu vieno iš tėvų teisė asmeniškai bendrauti su vaiku yra pažeidžiama, teismo sprendimu dėl bendravimo tokią teisę pažeidžiančiam asmeniui gali būti skiriama piniginė bausmė ir areštas (papildomas vykdymas (*αναπληρωματική εκτέλεση*)).

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Kitose valstybėse narėse priimti teismo sprendimai dėl tėvų pareigų automatiškai pripažįstami Graikijos administracinėms institucijoms netaikant jokių formalumų. Graikijos teismai turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl užsienio teismo sprendimo galiojimo arba dėl prašymo pripažinti užsienio teismo sprendimą, nenagrinėdami iš anksto kilmės valstybės narės jurisdikcijos. Kai sprendimą siekiama pripažinti Graikijoje, Graikijos teismai gali atsisakyti pripažinti teismo sprendimą dėl tėvų pareigų, kai: a) jis prieštarauja vidaus viešajai tvarkai; šiuo atveju visada atsižvelgiama į vaiko interesus; arba b) jis yra nesuderinamas su vėlesniu Graikijos teismų priimtu sprendimu, susijusiu su tėvų pareigomis. Be to, Graikijos teismai tais atvejais, kai jie, kaip valstybės narės teismai, kurių prašoma pripažinti sprendimą, turi jurisdikciją pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 ir vaiko gyvenamąją vietą, gali kitaip išspręsti su tėvų pareigomis vaikui susijusį klausimą, šiuo tikslu priimdami vėlesnį sprendimą byloje iš anksto nenagrinėdami kilmės valstybės narės jurisdikcijos ir privalomo jos teismo sprendimo pobūdžio (pvz., nenagrinėjama, ar jį galima apskųsti).

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Aprašytais atvejais jurisdikciją turi pirmosios instancijos vieno teisėjo teismas, kuris bylą nagrinėja taikydamas procedūrą, kuri yra numatyta to tipo ginčams.

17 Kokios šalies teisę taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Tėvų ir vaikų santykiai reglamentuojami šia eilės tvarka: 1) pagal paskutinės jų bendros pilietybės teisę; 2) pagal paskutinės jų įprastinės gyvenamosios vietos valstybės teisę; 3) pagal vaiko pilietybės teisę.

Paskutinis naujinimas: 21/10/2016

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([es](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Tėvų atsakomybė - Ispanija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Ispanijos teisėje tėvų pareigos paprastai vadinamos *patria potestad* (tėvų valdžia). Jas sudaro asmenų, paprastai tėvų arba juridinių asmenų, kuriems pagal įstatymą arba teismo sprendimu patikėta nepilnamečio asmens ir jo turto apsauga, teisės ir pareigos.

Tėvų valdžia visada turi būti vykdoma vaikų naudai, atsižvelgiant į jų asmenines savybes ir fizinę bei psichologinę sveikatą. Tėvų valdžia apima šias pareigas ir įgaliojimus:

- 1) vaikų priežiūrą, buvimą su jais, maitinimą, auklėjimą ir užtikrinimą, kad jie gautų tinkamą išsilavinimą;
- 2) atstovavimą vaikams administruojant jų turtą.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Tėvai tėvų pareigas turi nepilnamečiams.

Jeigu tėvai gyvena skyrium, nutraukia santuoką, išsiskiria arba negyvena kartu, visos teisės ir pareigos nepilnamečių atžvilgiu, susijusios su jų asmeniu ir turtu, priklauso abiem tėvams, išskyrus išimtines aplinkybes.

Jeigu tėvai gyvena atskirai, tėvų valdžią vykdo tėvas (motina), su kuriuo (-ia) vaikas gyvena. Tačiau kitam iš tėvų pateikus prašymą, kuriame nurodomos pagrįstos priežastys, teismas, atsižvelgdamas į vaiko interesus, gali nustatyti, kad jis tėvų valdžią turi vykdyti bendrai su pirmuoju iš tėvų, arba gali paskirstyti motinai ir tėvui funkcijas, būdingas tėvų valdžios vykdymui.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Pagal Ispanijos teisę, taikant teisminę priežiūrą, tėvų pareigų vykdymas nepilnamečiams gali būti nustatomas kitiems giminaičiams, asmenims ar institucijoms, jeigu tėvai nevykdo įstatyme dėl nepilnamečių globos nustatytą apsaugos pareigų arba jas vykdo nepatenkinamai.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateišje klausimas?

Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba gyvena skyrium, tėvų pareigos gali būti nustatomos:

abiejų tėvų prašymu sudarant reguliavimo susitarimą (*convenio regulado*), kurį turi patvirtinti teismai; teismo sprendimu rungimosi principu grindžiamoje procedūroje.

Tėvų pareigos, kurių visuma sudaro nepilnamečių apsaugos institutą, priklauso abiem tėvams.

Nepilnamečių priežiūros ir globos tvarka trumpai apibendrinama toliau.

Globos nustatymas vienam iš tėvų; ši tvarka dažniausiai nustatoma tiek gyvenimo skyrium, tiek santuokos nutraukimo atvejais ir dėl jos rungimosi principu grindžiamoje procedūroje susitaria abu tėvai; matymosi su vaiku tvarka paprastai nustatoma vaiko neglobojančiam tėvui (motinai).

Bendra globa, kai vienas iš tėvų nepilnamečius globoja pakaitomis skirtingais laikotarpiais.

Išimtiniais atvejais, kai to reikia atsižvelgiant į aplinkybes ir nepilnamečio interesus, teismas gali priimti sprendimą, kuriuo priežiūrą ir globą nustato kitam asmeniui, ir tai padaro tėvų prašymu arba savo iniciatyva.

Tais atvejais, kai už nepilnamečio priežiūrą yra atsakinga administracinė institucija, tokia situacija nekeičiama ir globa nenustatoma nė vienam iš tėvų.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvai, kurie pasiekia susitarimą tėvų pareigų klausimais, privalo pateikti pasirašytą reguliavimo susitarimą, kuriame aptariami visi aspektai, dėl kurių susitarta. Šiame susitarime, be kitų priemonių, turi būti nustatyta aiški:

- nepilnamečio priežiūros ir globos tvarka;
- matymosi su tėvais tvarka;
- tėvų pareigų vykdymo tvarka;
- šeimos būsto naudojimo tvarka;
- nepilnamečiui mokama išlaikymo išmoka.

Reguliavimo susitarimas kartu su prašymu teikiamas atitinkamam pirmosios instancijos teismui. Jį tėvai turi patvirtinti teisme. Teisėjas, išklausęs nepilnamečius, jeigu jie yra pakankamai suaugę, ir prokurorą, įvertina susitarimą.

Išskyrus atvejus, kai susitarimai yra žalingi vaikams, sutuoktinių susitarimus, kuriais reglamentuojamos santuokos pripažinimo negaliojančia, gyvenimo skyrium arba santuokos nutraukimo pasekmės, patvirtina teisėjas. Jeigu šalys pateikia susitarimus dėl vaikaičių ir jų senelių matymosi ir bendravimo, teisėjas juos gali patvirtinti išklausęs senelius, kurie duoda savo sutikimą.

Susitarimai gali būti atmetami priimant pagrįstą sprendimą. Šiuo atveju sutuoktiniai privalo atitinkamai atvejais pateikti naują pasiūlymą dėl susitarimo, kad jį patvirtintų teisėjas.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Šeimos tarpininkavimas yra geriausia alternatyvi priemonė, palyginti su teismo sprendimu, siekiant tėvų susitarimo.

Kad sudarytas susitarimas būtų vykdytinas, jis visada turi būti patvirtintas teismo sprendimu.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teismo sprendime teisėjas, atsižvelgdamas į nepilnamečio interesus, jei įmanoma, vengdamas atskirti brolius ir seseris ir išklauses nepilnamečius, galinčius suformuluoti savo nuomonę, visada privalo išspręsti šiuos klausimus dėl:

teisminių priemonių, susijusių su globa ir priežiūra, nustatyta vienam iš tėvų arba abiem tėvams, ir auklėjimu;

matymosi tvarkos, nurodant laiką, būdą ir vietą, kurioje tėvai gali bendrauti su savo vaikais ir leisti su jais laiką;

išimtiniais atvejais šios matymosi teisės gali būti apribotos arba sustabdytos susidarius sudėtingoms sąlygoms arba vienam iš tėvų iš esmės ir nuolat nevykdant savo pareigų;

tėvų pareigų nustatymo, o prireikus ir jei tai tinkama vaikų atžvilgiu – sprendimo dėl vieno iš tėvų visiško tokios valdžios vykdymo arba vykdymo iš dalies, įskaitant tokios valdžios panaikinimą, jeigu tam yra pagrįsta priežastis;

išlaikymo, atsižvelgiant į ekonomines aplinkybes, kurį turi mokėti kiekvienas iš tėvų, kad patenkintų vaiko poreikius, ir priemonių, reikalingų veiksmingam išlaikymui užtikrinti, nustatymo;

šeimos būsto ir bendrai naudojamų daiktų paskyrimo naudoti tais atvejais, kai tėvai nėra sudarę susitarimo, pirmenybę teikiant nepilnamečius vaikus globojančiam sutuoktiniui.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Paprastai tėvų valdžią bendrai vykdo abu tėvai. Todėl abu tėvai turi įgaliojimus spręsti visus su nepilnamečiu susijusius klausimus, net jeigu globa nustatyta tik vienam iš jų.

Jeigu tėvai nesutaria dėl sprendimų, susijusių su nepilnamečiu vaiku, kurie gali būti arba turėtų būti priimti, pvz., dėl mokyklos lankymo ir auklėjimo klausimais (pvz., mokyklos ar užklausinės veiklos parinkimas), sveikatos priežiūros pasirenkant gydytoją, asmeniniais klausimais (pvz., vardo suteikimas arba religinis švietimas, arba nepilnamečių gyvenamosios vietos ar šalies parinkimas) ir pan., ir kai paaiškėja, kad abipusio sutarimo neįmanoma pasiekti, kiekvienas iš tėvų gali kreiptis į teismą, prašydamas išspręsti ginčą.

Išklauses abu tėvus ir vaiką (jis gali suformuluoti savo nuomonę), ir nesiimdamas papildomų veiksmų, teisėjas sprendimų priėmimo įgaliojimus suteikia tėvui arba motinai. Jeigu nesutarimai pasikartoja arba atsiranda kuri nors kita priežastis, iš esmės trukdanti vykdyti tėvų pareigas, teisėjas gali visus sprendimų priėmimo įgaliojimus arba jų dalį suteikti vienam iš tėvų arba šias funkcijas paskirstyti abiem tėvams. Visos šios priemonės gali būti taikomos ne ilgiau nei dvejus metus.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Tais atvejais, kai nepilnamečio globa nustatoma bendrai abiem tėvams, praktiškai kasdien vaiku rūpinasi kiekvienas iš tėvų konkretų nustatytą laikotarpį, kuris paprastai sutampa su konkrečiais mokyklos lankymo laikotarpiais, pvz., mokslo semestrais arba metais.

Atostogų laikotarpiais vaiką pakaitomis globoja abu tėvai.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Santuokos bylose, susijusiose su gyvenimu skyrium arba santuokos nutraukimu abipusiu sutarimu, kompetentingas yra pirmosios instancijos teismas, kuris turi jurisdikciją pagal paskutinę bendro sutuoktinių būsto arba kurio nors iš pareiškėjų būsto vietą.

Rungimosi principu grindžiamose santuokos bylose kompetenciją turi pirmosios instancijos teismas pagal sutuoktinių būsto buvimo vietą, o jeigu sutuoktiniai gyvena skirtingose teisminėse apylinkėse, ieškovas gali pasirinkti paskutinės sutuoktinių gyvenamosios vietos arba atsakovo gyvenamosios vietos teismą.

Bylose, kurios yra išimtinai susijusios su nepilnamečių vaikų priežiūra, globa ir išlaikymu, o tėvai nėra susituokę, jurisdikciją turi paskutinės bendros tėvų gyvenamosios vietos pirmosios instancijos teismas. Jeigu jie gyvena skirtingose teisminėse apylinkėse, ieškovas gali pasirinkti atsakovo gyvenamosios vietos arba nepilnamečio gyvenamosios vietos teismą.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Šiose bylose taikomos toliau nurodytos procedūros:

tais atvejais, kai šalys sutaria, taikoma Civilinio proceso įstatymo 777 straipsnyje nustatyta abipusio susitarimo procedūra dėl gyvenimo skyrium, santuokos nutraukimo ir galutinių nepilnamečių vaikų priežiūros, globos ir išlaikymo priemonių nustatymo, kai santuoka nėra sudaryta;

jeigu šalys nėra sudariusios susitarimo, taikoma Civilinio proceso įstatymo 770 ir 774 straipsniuose nustatyta rungimosi principu pagrįsta procedūra, kuri taip pat taikoma šeimos bylose ir bylose, susijusiose su nepilnamečiais, kai tėvai nėra vienas su kitu susituokę.

Skubiais atvejais galima prašyti taikyti priemones pagal toliau nurodytas procedūras.

Laikinąsias apsaugos priemones, kurios taikomos prieš pateikiant prašymą pripažinti santuoką negaliojančia, patvirtinti gyvenimą skyrium, nutraukti santuoką arba bylose, susijusiose su nepilnamečių vaikų priežiūra bei globa ir išlaikymu. Šios priemonės reglamentuojamos Civilinio proceso įstatymo 771 ir 772 straipsniuose.

Aiškiai nustatyta, kad jeigu yra priežasčių imtis skubių veiksmų, pirmuoju sprendimu patvirtintos priemonės gali įsigalioti iš karto.

Laikinosios apsaugos priemonės, kylančios priėmus prašymą dėl santuokos bylos arba su nepilnamečiais susijusios bylos, taikomos kaip ir pirmiau nurodytais atvejais. Ši procedūra nustatyta Civilinio proceso įstatymo 773 straipsnyje.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Galima gauti visapusišką arba konkrečią teisinę pagalbą, jeigu pateikiami įrodymai, kuriais patvirtinamas teisės gauti teisinę pagalbą reikalavimų įvykdymas, kaip nustatyta Teisinės pagalbos įstatyme (žr. „Teisinė pagalba – Ispanija“).

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Norint sužinoti, kuriuos sprendimus galima apskųsti, reikia atskirti visus galimus sprendimus, susijusius su tėvų pareigų klausimais, t. y.:

visi rungimosi principu pagrįstose procedūrose priimti sprendimai gali būti skundžiami provincijos teismui;

sprendimai abipusio susitarimo bylose gali būti skundžiami provincijos teismui, tik kai susitariama dėl priemonės, kuri skiriasi nuo reguliavimo susitarimo nuostatų.

Įstatyme nenustatyta galimybė apskųsti sprendimų dėl išankstinių laikinųjų apsaugos priemonių arba laikinųjų apsaugos priemonių, arba sprendimų dėl tėvų pareigų vykdymo.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Tais atvejais, kai teismo sprendimų dėl tėvų pareigų nesilaikoma savanoriškai, prašymą galima pateikti sprendimą priėmusiam pirmosios instancijos teismui, prašant vykdyti priemonę ar priemones, kurių nesilaikoma.

Būtina nurodyti sprendimą arba nutartį, kurią siekiama įvykdyti, ir asmenį, kurio atžvilgiu norima pradėti vykdymo veiksmus.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Kitoje valstybėje narėje santuokos bylose, susijusiose su vaiku, priimti sprendimai dėl tėvų pareigų vykdymo, kurie buvo vykdytini minėtoje valstybėje narėje ir apie kuriuos buvo pranešta, Ispanijoje pripažįstami bet kurios suinteresuotosios šalies prašymu be jokių papildomų procedūrų pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo.

Norint pradėti vykdymo veiksmus, nepilnamečio buvimo vietos ir vykdymo veiksmų vietos teismui reikia pateikti prašymą dėl vykdymo. Prie prašymo būtina pridėti sprendimo, kurį prašoma vykdyti, kopiją, kuri turi atitikti visus jo autentiškumui nustatyti būtinus reikalavimus pagal standartinę V priede nustatytą formą. Būtina, kad dalyvautų advokatas ir teisinis atstovas.

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiems atvejais?

Norėdama Ispanijoje pareikšti prieštaravimą dėl kitoje valstybėje narėje priimto sprendimo, susijusio su tėvų pareigomis, pripažinimo, suinteresuotoji šalis privalo kreiptis į pirmosios instancijos teismą, kuriam pateiktas prašymas dėl pripažinimo, ir remtis vienu iš Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytų nepripažinimo pagrindų.

Galima remtis šiais pagrindais:

sprendimas, atsižvelgiant į vaiko interesus, akivaizdžiai prieštarauja viešajai tvarkai;

vaikui nebuvo suteikta galimybė būti išklausytam (šis pagrindas nepriimtinas ypatingos skubos atvejais);

jeigu sprendimas buvo priimtas nedalyvaujant atsakovui ir jam nebuvo įteiktas bylos iškėlimo dokumentas arba jam apie jį nebuvo pranešta, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad sprendimui buvo pritarta;

jeigu sprendimo pripažinimui prieštaraujanti šalis, kuri teigia, kad sprendimas trukdo vykdyti tėvų pareigas, neturėjo galimybės būti išklausyta; arba jeigu sprendimas nesuderinamas su kitu vėliau priimtu sprendimu.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalys negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Taikoma nepilnamečio įprastinė gyvenamosios vietos teisė, kaip nustatyta 1996 m. Hagos konvencijoje dėl vaikų apsaugos.

Paskutinis naujinimas: 05/04/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Tėvų atsakomybė - Lietuva

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Vaikų ir tėvų tarpusavio teises ir pareigas reglamentuoja Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau - LR CK) III Knygos IV dalis. LR CK 3.155 straipsnis nustato, kad vaikus iki pilnametystės ar emancipacijos prižiūri tėvai. Tėvai turi teisę ir pareigą dorai auklėti ir prižiūrėti savo vaikus, rūpintis jų sveikata ir, atsižvelgdami į jų fizinę ir protinę būklę, sudaryti palankias sąlygas visapusiškai ir harmoningai vystytis, kad vaikas būtų parengtas savarankiškam gyvenimui visuomenėje. LR CK III Knygos XI skyrius nustato tėvų teises ir pareigas vaikams, o XII skyrius – tėvų ir vaikų tarpusavio turines teises ir pareigas.

Pagal LR CK 3.227 straipsnio 2 dalį, įvaikintojai laikomi vaiko tėvais pagal įstatymą nuo teismo sprendimo įvaikinti įsiteisėjimo, išskyrus šio kodekso 3.222 straipsnio 4 dalyje numatytą išimtį.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

LR CK 3.156 straipsnis nustato, kad tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios. Tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Jeigu tėvai nenori arba negali vykdyti pareigų savo vaikams, tėvų atsakomybė gali būti paskirta kitam asmeniui. Tuo tikslu LR CK yra įtvirtintas nepilnamečių globos ir rūpybos institutas. Pagrindines laikinos ir neterminuotos vaiko globos/rūpybos taisyklės nustato 3.254 ir 3.257 straipsniai.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Jeigu tėvai nutraukia santuoką, tėvų atsakomybės ateiityje nustatymas priklauso nuo to, koku būdu santuoka buvo nutraukta.

Kai santuoka nutraukiama abiejų sutuoktinių bendru sutikimu, jie turi pateikti teismui sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių (turto padalijimo, vaikų išlaikymo ir t. t.). Remiantis LR CK 3.53 straipsnio 3 dalimi teismas, savo sprendimu nutraukdamas santuoką, patvirtina sutuoktinių pateiktą sutartį dėl santuokos nutraukimo pasekmių, kurioje sutuoktiniai turi aptarti savo nepilnamečių vaikų ir vienas kito išlaikymo, nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos ir dalyvavimo juos auklėjant klausimus bei kitas savo turines teises ir pareigas. Sutarties turinys įtraukiamas į teismo sprendimą. Iš esmės pasikeitus aplinkybėms (vieno buvusio sutuoktinio liga, nedarbingumas ir kt.), buvę sutuoktiniai arba vienas iš jų gali kreiptis į teismą dėl santuokos nutraukimo pasekmių sutarties sąlygų pakeitimo.

Kai santuoka nutraukiama vieno sutuoktinio prašymu, teismui pateiktame prašyme taip pat privalo būti nurodyta, kaip pareiškėjas įvykdyt savo pareigas kitam sutuoktiniui ir nepilnamečiams vaikams. Teismas, nutraukdamas santuoką, turi išspręsti sutuoktinių nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos ir jų išlaikymo, taip pat vieno sutuoktinio išlaikymo bei jų bendro turto padalijimo klausimus, išskyrus atvejus, kai turtas padalytas bendru sutuoktinių susitarimu, patvirtintu notarine tvarka (LR CK 3.59 straipsnis).

Kai santuoka nutraukiama dėl abiejų sutuoktinių kaltės, toks santuokos nutraukimas turi tokias pačias pasekmes kaip ir santuokos nutraukimas abiejų sutuoktinių bendru sutikimu (LR CK 3.51 – 3.54 straipsniai). Santuokos nutraukimo dėl vieno sutuoktinio kaltės procesui mutatis mutandis taikomas LR CK 3.59 straipsnis.

Gyvenimo skyrium (separacijos) atveju vienas sutuoktinis gali kreiptis su prašymu į teismą dėl gyvenimo skyrium nustatymo, jeigu dėl tam tikrų aplinkybių, nors ir nepriklausančių nuo kito sutuoktinio, bendras jų gyvenimas tapo netoleruotinas (nejmanomas) arba gali iš esmės pakenkti jų nepilnamečių vaikų interesams, arba sutuoktiniai nesuinteresuoti tęsti bendrą gyvenimą. Teismas, priimdamas sprendimą dėl sutuoktinių gyvenimo skyrium (separacijos), privalo nustatyti, su kuriuo iš jų lieka gyventi jų nepilnamečiai vaikai, taip pat išspręsti vaikų išlaikymo ir skyrium gyvenančio tėvo (motinos) dalyvavimo auklėjant vaikus klausimus. Abu sutuoktiniai gali kreiptis su bendru prašymu į teismą dėl gyvenimo skyrium patvirtinimo, jeigu dėl gyvenimo skyrium pasekmių jie yra sudarę sutartį, kurioje numato nepilnamečių vaikų gyvenamosios vietos, jų išlaikymo ir auklėjimo, taip pat sutuoktinių turto padalijimo ir tarpusavio išlaikymo klausimus. Kai sutuoktiniai yra sudarę sutartį dėl gyvenimo skyrium pasekmių, teismas šią sutartį patvirtina, jeigu sutartis neprieštarauja viešajai tvarkai ar iš esmės nepažeidžia nepilnamečių vaikų ar vieno sutuoktinio teisių ir teisėtų interesų. Patvirtinęs sutartį, teismas jos turinį įrašo į sprendimą dėl gyvenimo skyrium (separacijos) nustatymo.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Jeigu tėvai gyvena kartu, išlaikymo tvarka ir forma nustatoma tėvų tarpusavio susitarimu. Konkreti tokio susitarimo forma ir sudarymo tvarka nėra nustatyta. Remiantis LR CK 3.193 straipsniu, nutraukdami santuoką bendru sutarimu (LR CK 3.51 straipsnis) arba pradėdami gyventi skyrium (LR CK 3.73 straipsnis), sutuoktiniai sudaro sutartį, kurioje numato tarpusavio pareigas išlaikant savo nepilnamečius vaikus, taip pat tokio išlaikymo tvarką, dydį ir formas. Šią sutartį patvirtina teismas (LR CK 3.53 straipsnis). Nepilnamečių vaikų tėvai gali sudaryti sutartį dėl savo vaikų išlaikymo taip pat ir nutraukiant santuoką kitais pagrindais. Jeigu vienas iš tėvų nevykdo teismo patvirtintos jų sutarties dėl nepilnamečių vaikų išlaikymo, kitas iš tėvų įgyja teisę kreiptis į teismą dėl vykdomojo rašto išdavimo.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Be teismo, galima pasinaudoti mediacija. Teisminė mediacija galima visuose bendrosios kompetencijos teismuose. Teisminė mediacija yra nemokama paslauga. Tai pigesnis ir greitesnis ginčų sprendimo būdas. Atkreiptinas dėmesys, kad sprendžiant ginčą teisminės mediacijos būdu yra užtikrinamas konfidencialumas, o bet kuri šalis gali pasitraukti iš teisminės mediacijos procedūrų nenurodydama pasitraukimo priežasčių. Ginčo perdavimą teisminei mediacijai gali inicijuoti civilinę bylą nagrinėjantis teisėjas (teisėjų kolegija) arba bet kuri ginčo šalis. Daugiau informacijos apie mediacija ir mediatorių sąrašą galima rasti Lietuvos teismų puslapyje <http://www.teismai.lt/>

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, visus klausimus, įskaitant vaiko gyvenamosios vietos, tėvų teisių lankyti vaiką, nepilnamečio vaiko išlaikymo ir kitus klausimus, teismui pateiktame prašyme nurodytus su vaiku susijusius klausimus išsprendžia teismas.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Pagal LR CK 3.156 straipsnį tėvo ir motinos teisės ir pareigos savo vaikams yra lygios. Tėvai turi lygias teises ir lygias pareigas savo vaikams, nesvarbu, ar vaikas gimė susituokusiems, ar nesusituokusiems tėvams, jiems santuoką nutraukus, teismui pripažinus ją negaliojančia ar tėvams gyvenant skyrium. Tėvai turi teisę ir pareigą auklėti savo vaikus ir yra atsakingi už savo vaikų auklėjimą ir vystymą, privalo rūpintis savo vaikų sveikata, jų dvasiniu ir moraliniu ugdymu. Tėvai atlikdami šias pareigas turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis. Tėvai privalo sudaryti sąlygas savo vaikams mokytis iki įstatymuose nustatyto amžiaus.

Vieno iš tėvų globa vaikui gali būti nustatoma tik tais atvejais, kai kito tėvo valdžia yra apribota. Kai tėvai (tėvas ar motina) vengia atlikti savo pareigas auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia, žiauriai elgiasi su vaikais, daro žalingą įtaką vaikams savo amoraliu elgesiu arba nesirūpina vaikais, teismas gali priimti sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimo. Laikiną ar neterminuotą tėvų (tėvo ar motinos) valdžios apribojimą teismas taiko atsižvelgdamas į konkrečias aplinkybes, dėl kurių prašoma apriboti tėvų valdžią. Tačiau tėvai išlaiko teisę matytis su vaiku, išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Neterminuotai apribojus tėvų valdžią, vaikas gali būti įvaikintas be atskiro tėvų sutikimo.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Visus klausimus, susijusius su vaiko auklėjimu ir tėvų atsakomybe, sprendžia abu tėvai tarpusavio susitarimu. Jeigu tėvai nesusitaria, ginčijamą klausimą sprendžia teismas.

Kreiptis į teismą dėl bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos gali vaiko tėvas ar motina, neveiksnių nepilnamečių tėvų tėvai (globėjai / rūpintojai). Teismas nustato skyrium gyvenančio tėvo ar motinos bendravimo su vaiku tvarką, atsižvelgdamas į vaiko interesus ir sudarydamas galimybę skyrium gyvenančiam tėvui ar motinai maksimaliai dalyvauti auklėjant vaiką. Minimalus bendravimas gali būti nustatomas tik tuomet, jei nuolatinis maksimalus bendravimas kenkia vaiko interesams.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie pareiškimo?

Jeigu asmuo nori pateikti prašymą dėl tėvų atsakomybės, jis turi kreiptis į apylinkės teismą. Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridedami prie prašymo, priklauso nuo prašyme pateiktų reikalavimų ir nuo ginčijamų arba išspręstinių, arba nustatytinų teisių ir pareigų (dėl tėvų atsakomybės turinio).

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Pagrindiniai ginčai ir klausimai dėl tėvų atsakomybės nagrinėjami supaprastinto proceso tvarka.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Nemokamą teisinę pagalbą galima gauti remiantis Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymu. Galimybė gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą priklauso nuo asmens finansinės padėties.

13 Ar galima apskusti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Galima, aukštesnės instancijos teismui pagal bendras civilinio proceso taisykles.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Priverstinį teismo sprendimo vykdymą atlieka antstoliai.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 (1) dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo taikomas be specialios procedūros pripažįstant kitos ES valstybės teismo sprendimą Lietuvoje. Šis reglamentas taikomas visoms ES narėms išskyrus Daniją. Europos Sąjungos valstybių narių teismų sprendimai dėl bendravimo teisių ir dėl vaiko grąžinimo yra vykdytini dokumentai, vykdomi pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau - LR CPK) VI dalyje išdėstytas taisykles.

Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 15 straipsnyje (bei 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencijos 8 ir 9 straipsniuose) nurodytus prašymus dėl jurisdikcijos perėmimo iš užsienio valstybės teismo ir prašymus dėl jurisdikcijos perdavimo užsienio valstybės teismui nagrinėja Lietuvos apeliacinis teismas.

Šie prašymai nagrinėjami LR CPK 39 skyriuje nustatyta tvarka tiek, kiek Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003, nenustato kitaip. Šie prašymai žyminiu mokesčiu neapmokestinami.

Lietuvos apeliaciniam teismui teikiami prašymai turi atitikti bendruosius procesinius dokumentams keliamus reikalavimus (LR CPK 111 straipsnis).

Vadovaujantis Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 15 straipsnio nuostatomis teikiamas prašymas ir jo priedai turi būti pateikti valstybine kalba arba turi būti pridėti šių dokumentų vertimai į lietuvių kalbą. Jeigu pareiškėjas gyvena ne Lietuvos Respublikoje ir nepaskyrė atstovo byloje arba įgalioto asmens procesiniams dokumentams gauti, gyvenančio (turinčio profesinės veiklos buveinę) Lietuvos Respublikoje (LR CPK 805 straipsnis), prašyme turi būti nurodytas adresas Lietuvos Respublikoje arba telekomunikacijų galinio įrenginio adresas, kuriuo pareiškėjui būtų įteikiami procesiniai dokumentai. Tačiau, minėti reikalavimai netaikomi prašymams, kuriuos Lietuvos apeliaciniam teismui pateikia užsienio valstybės teismas.

Lietuvos apeliacinis teismas, kai tai tikslinga, gali pavesti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateikti išvadą dėl jurisdikcijos perėmimo ar jurisdikcijos perdavimo tikslingumo. Lietuvos apeliacinis teismas nustato šioje dalyje nurodytas išvados pateikimo terminą.

Prašymas Lietuvos apeliaciniame teisme turi būti išnagrinėtas ne vėliau kaip per šešias savaites nuo prašymo priėmimo teisme dienos.

Lietuvos apeliacinis teismas, išnaginėjęs prašymą dėl jurisdikcijos perėmimo iš užsienio valstybės teismo ir priėmęs sprendimą šį prašymą patenkinti, atsižvelgdamas į bylos aplinkybes nustato kompetentingą Lietuvos Respublikos teismą, kuris nagrinės bylą Lietuvos Respublikoje. Užsienio valstybės teisme iškelta byla perduodama kompetentingam Lietuvos Respublikos teismui nagrinėti iš esmės. Šiuo atveju mutatis mutandis taikomos LR CPK 35 straipsnio nuostatos ir bylos nagrinėjimas tęsiasi kompetentingame Lietuvos Respublikos teisme. Kompetentingas Lietuvos Respublikos teismas priėmus nustato dalyvaujančių byloje asmenų procesinę padėtį ir imasi priemonių procesinių dokumentų trūkumams pašalinti.

16 | kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiems atvejais?

Skundas turi būti pateikiamas Lietuvos Aukščiausiajam Teismui. Šis skundas bus nagrinėjamas kasacine tvarka, remiantis LR CPK nuostatomis.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalis negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Vaikų ir tėvų tarpusavio santykiams taikytiną teisę nustato LR CK 1.32 straipsnis. Vaikų ir tėvų asmeniniams ir turiniams santykiams taikoma vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisė. Jeigu nė vienas iš vaiko tėvų neturi nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, kurioje yra vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, o vaikas ir abu jo tėvai yra tos pačios valstybės piliečiai, taikoma valstybės, kurios piliečiai jie visi yra, teisė.

Kompetentingas teismas dėl tėvų atsakomybės nustatomas remiantis 1996 m. spalio 19 d. Hagos konvencija dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje.

Klausimams, susijusiems su nepilnamečių apsauga, globa ir rūpyba taikytina teisė nustatoma pagal 1961 m. spalio 5 d. Hagos konvenciją dėl valdžios institucijų teisių ir taikytinos teisės nepilnamečių teisių gynimo srityje.

Šeimos narių išlaikymo pareigas (alimentus) reglamentuoja 1973 m. spalio 2 d. Hagos konvencija dėl išlaikymo prievolės taikytinos teisės.

Paskutinis naujinimas: 09/10/2017

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Tėvų atsakomybė - Rumunija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Rumunijos civiliniame kodekse (*Codul Civil*) vartojama **tėvų valdžios** sąvoka. **Tėvų valdžia reiškia** visas teises ir pareigas, susijusias su vaiku ir jo turtu. Abu tėvai turi vienodas teises ir pareigas ir jas vykdo atsižvelgdami į vaiko interesus. Tėvų valdžia vykdoma iki vaikas tampa visiškai veiksnius.

Su vaikais susijusios tėvų teisės ir pareigos (nustatytos Civilinio kodekso 487–499 straipsniuose ir Vaiko teisių apsaugos ir skatinimo įstatyme Nr. 272/2004 (*Legea nr. 272/2004*)) apima:

teisę ir pareigą nustatyti vaiko tapatybę ir ją saugoti. Vaikas po gimimo nedelsiant registruojamas ir turi teisę į vardą ir pilietybę. Vaikui vardą ir pavardę suteikia tėvai;

teisę ir pareigą auginti vaiką. Tėvai turi teisę ir pareigą, atsižvelgdami į savo įsitikinimus, savybes ir vaiko poreikius, auginti vaiką, rūpintis jo sveikata, fiziniu, psichologiniu ir protiniu vystymusi, švietimu, studijomis ir profesiniu mokymu;

teisę ir pareigą prižiūrėti vaiką;

teisę ir pareigą remti vaiką. Tėvai yra įpareigoti solidariai teikti nepilnamečiam vaikui išlaikymą. Tėvai yra įpareigoti remti suaugusį studijas tęsiantį vaiką iki jis baigia aukštąjį mokyklą, tačiau ne ilgiau nei iki 26 metų;

teisę taikyti vaikui tam tikras drausmines priemones. Draudžiama taikyti tam tikras priemones, pvz., kai kurias fizines bausmes, kurios pažeistų vaiko fizinę, psichinę arba emocinę būklę;

teisę prašyti, kad asmuo, kuris laiko vaiką neturėdamas tokios teisės, jį grąžintų;

tėvų teisę susijungti su savo vaiku. Ši teisė yra susijusi su vaiko teise nebūti atskirtam nuo savo tėvų, išskyrus išimtines ir laikinas priežastis (pvz., įdarbinimo priemones);

tėvo (motinos) teisę palaikyti asmeninius ryšius su savo vaiku. Asmeninius ryšius su vaiku galima palaikyti, pvz.: lankant vaiką jo namuose, mokykloje, vaikui praleidžiant atostogas su kiekvienu iš savo tėvų;

teisę nustatyti vaiko gyvenamąją vietą. Nepilnametis vaikas turi gyventi su savo tėvais. Jeigu tėvai negyvena kartu, jie abipusiu sutarimu priima sprendimą dėl vaiko gyvenamosios vietos. Jeigu tėvai nesutaria, klausimą sprendžia globos teismas (*Instanța de tutelă*);

teisę duoti sutikimą 16 metų sulaukusiam nepilnamečiam vaikui susižadėti ir tuoktis; teisę duoti sutikimą įvaikinti vaiką;

teisę apskųsti institucijų taikomas priemones, susijusias su vaiku, ir savo ir vaiko vardu teikti prašymus ir pareikšti ieškinius.

Su vaikų turtu susijusios tėvų teisės ir pareigos (nustatytos Civilinio kodekso 500–502 straipsniuose) gali apimti:

vaiko turto valdymą. Tėvas (motina) neturi jokių teisių į vaiko turtą, o vaikas neturi jokių teisių į tėvo (motinos) turtą, išskyrus teisę paveldėti ir gauti išlaikymą.

Tėvai turi teisę ir pareigą valdyti nepilnamečio vaiko turtą ir atstovauti jam sudarant teisinius civilinius dokumentus arba duoti sutikimą sudaryti šiuos dokumentus. Sulaukęs 14 metų, nepilnametis savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo savarankiškai, tačiau gavęs tėvų ir, kai tinkama, globos teismo sutikimą;

teisę ir pareigą atstovauti nepilnamečiui sudarant civilinius dokumentus arba duoti sutikimą sudaryti tokius dokumentus. Iki 14 metų sudarant civilinius dokumentus vaikui atstovauja tėvai, nes jis turi ribotą veiksnumą. Nuo 14 iki 18 metų nepilnametis savo teises įgyvendina ir pareigas vykdo savarankiškai, tačiau turi gauti išankstinį tėvų sutikimą, nes jis yra ribotai veiksnius.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Teisės ir pareigos abiem tėvams priklauso vienodai (Civilinio kodekso 503 straipsnio 1 dalis): jeigu tėvai yra susituokę; nutraukus santuoką (Civilinio kodekso 397 straipsnis); vienam iš tėvų, kurio tėvystė (motinystė) nustatyta, jeigu vaikas yra nesantuokinis, ir abiem tėvams, jeigu tėvai gyvena sudarę šeimyninę partnerystę (Civilinio kodekso 505 straipsnio 1 dalis).

Tėvų valdžią nevienodai vykdo (skyrum gyvenantys) tėvai: jeigu pasibaigus santuokai ją nutraukiant teismas mano, kad tik vieno iš tėvų valdžios vykdymas atitinka vaiko interesus (Civilinio kodekso 398 straipsnis); santuokai pasibaigus (Civilinio kodekso 305 straipsnio 2 dalis); jeigu vaikas yra nesantuokinis, o tėvai gyvena nesudarę šeimyninės partnerystės (Civilinio kodekso 505 straipsnio 2 dalis).

Tėvų valdžią vykdo vienas iš tėvų pagal Civilinio kodekso 507 straipsnį, kai kitas tėvas (motina) yra miręs (-usi) arba jam (jai) atimtos tėvų teisės arba jam (jai) nustatytas draudimas ir pan.

Tėvų valdžią tėvai vykdo iš dalies, kai teisės ir pareigos priklauso trečiajai šaliai arba globos institucijai (Civilinio kodekso 399 straipsnis).

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

14 metų sulaukusio nepilnamečio tėvas (motina) turi tik su vaiku susijusias teises ir pareigas. Su vaiko turtu susijusios teisės ir pareigos priklauso vaiko globėjui arba kitam asmeniui.

Nepilnamečių globa nustatoma, kai abu tėvai yra mirę, nežinomi, jiems atimta galimybė įgyvendinti tėvų teises arba jiems pateikti kaltinimai padarius nusikaltimą siekiant atimti jų tėvų teises, jiems taikomas teisminis draudimas, jie yra dingę arba paskelbti mirusiais, o teismas išsprendžia įvaikinimo nutraukimo klausimą, kuris atitinka nepilnamečio interesus, kad nustatytų globą.

Globa nustatoma, jeigu abu tėvai nesiūpina vaiku, jiems atėmus galimybę įgyvendinti tėvų teises.

Išimtiniais atvejais globos teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiui arba kitai šeimai ar asmeniui, esant jų sutikimui, arba globos institucijai.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Iš esmės tėvų valdžia nutraukus santuoką priklauso abiem tėvams kartu arba vienam iš tėvų tik jeigu tam yra pagrįstų priežasčių, susijusių su vaiko interesais. Kitas tėvas (motina) išlaiko teisę stebėti, kaip vaikas auginamas ir auklėjamas, taip pat teisę duoti sutikimą jį įvaikinti.

Išimtiniais atvejais globos teismas gali nuspręsti perduoti vaiką giminaičiui arba kitai šeimai ar asmeniui, esant jų sutikimui, arba globos institucijai. Jie vykdo tėvų teises ir pareigas vaikui (Civilinio kodekso 399 straipsnis).

Kai vaikas yra nesantuokinis ir abu jo tėvai nustatyti, tėvų valdžią bendrai ir vienodai vykdo tėvai, jeigu jie gyvena sudarę šeimyninę partnerystę. Jeigu nesantuokinio vaiko tėvai gyvena nesudarę šeimyninės partnerystės, tėvų valdžią vykdo tik vienas iš tėvų.

Santuoką sutuoktinių sutikimu gali nutraukti notaras, net jeigu yra nepilnametis santuokinis vaikas, nesantuokinis arba įvaikintas vaikas arba jeigu sutuoktiniai sutaria dėl visų su pavardės naudojimu nutraukus santuoką susijusių aspektų, abiejų tėvų valdžios vykdymo, vaiko gyvenamosios vietos nutraukus santuoką nustatymo, skyrium gyvenančio vieno iš tėvų ir kiekvieno vaiko asmeninių ryšių išsaugojimo būdo, taip pat tėvų indėlio atlyginant vaiko auginimo, vaikų švietimo, studijų ir profesinio mokymo išlaidas. Jeigu iš socialinio tyrimo atskaitos matyti, kad sutuoktinių susitarimas dėl bendro tėvų valdžios vykdymo arba vaikų gyvenamosios vietos nustatymo neatitinka vaiko interesų, notaras atmeta prašymą nutraukti santuoką ir pataria sutuoktiniams kreiptis į teismą.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Globos teismo pritarimu tėvai gali susitarti dėl tėvų valdžios vykdymo arba vaiko apsaugos priemonių, jeigu tai atitinka vaiko interesus (Civilinio kodekso 506 straipsnis).

Šalys gali atvykti į teismą bet kurio bylos nagrinėjimo metu, net ir negavusios šaukimo, kad prašytų priimti sprendimą, kuriuo jų sandoris įteisinamas priimant pritariamąjį teismo sprendimą. Pritariamasis teismo sprendimas yra galutinis ir vykdytinas.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Prieš kreipiantis į teismą galima pasinaudoti tarpininkavimu. Nagrinėjant bylą teisme, teisminės institucijos turi pareigą informuoti šalis apie galimybę pasinaudoti tarpininkavimu ir jo privalumus. Jeigu taikant tarpininkavimą nepavyksta pasiekti susitarimo, ginčytini klausimai sprendžiami teisme.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Žr. atsakymą į 1 klausimą.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Jeigu teismas nusprendžia, kad tėvų valdžią turi vykdyti tik vienas iš tėvų, tas tėvas (motina) savarankiškai sprendžia visus su vaiku susijusius klausimus.

Kitas tėvas (motina) išlaiko teisę tikrinti, kaip vaikas auginamas ir auklėjamas, taip pat teisę duoti sutikimą jį įvaikinti.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Tėvai tėvų valdžią vykdo kartu ir vienodai. Kalbant apie sąžiningas trečiašias šalis, pažymėtina, kad jeigu kuris nors iš tėvų kasdien savo vardu įgyvendindamas tėvų teises ir vykdydamas tėvų pareigas atlieka teisinį veiksmą, laikoma, kad jis taip pat turi kito iš tėvų sutikimą.

10 Į kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridėdami prie pareiškimo?

Prašymus dėl asmenų apsaugos, priklausančius globos ir šeimos teismo (*apylinkės teismo arba, kai tinkama, specializuoto nepilnamečių ir šeimų teismo*) kompetencijai, nagrinėja teismas, kurio teritorinė jurisdikcija nustatoma pagal asmens, kuriam reikia suteikti apsaugą, nuolatinę gyvenamąją vietą arba gyvenamąją vietą (Civilinio proceso kodekso (*Codul de Procedură Civilă*) 94 straipsnis).

Ieškovo nuolatinės gyvenamosios vietos teismas turi kompetenciją nagrinėti prašymus, susijusius su tėvystės (motinystės) nustatymu, ieškovo (kreditoriaus) gyvenamosios vietos teismas turi kompetenciją nagrinėti prašymus dėl išlaikymo prievolių (įskaitant vaikų valstybinį išlaikymą).

Prie prašymo dėl šaukimo į teismą reikia pridėti šiuos dokumentus: nepilnamečio vaiko gimimo liudijimo kopiją, tapatybės kortelės kopiją, teismo sprendimo nutraukti santuoką kopiją, tarpininkavimo susitarimą (jeigu jis yra) ir visus kitus dokumentus, kurie, ieškovo manymu, gali būti naudingi nagrinėjant bylą.

Teikiant prašymą žyminio mokesčio mokėti nereikia.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Teismas viso santuokos nutraukimo proceso metu teismo pirmininko nutartimi gali taikyti laikinąsias priemones (speciali procedūra, kuriai taikomi trumpesni nagrinėjimo terminai), susijusias su nepilnamečio vaiko gyvenamosios vietos nustatymu, išlaikymo prievole, valstybės išmokų vaikams išieškojimu ir šeimos būsto naudojimu (Civilinio proceso kodekso 919 straipsnis).

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Teisinės pagalbos gali būti prašoma pagal Nepaprastąjį potvarkį Nr. 51/2008 (*Ordonanța de Urgență nr. 51/2008*) dėl valstybinės teisinės pagalbos civilinėse bylose, kuris su tam tikrais pakeitimais buvo patvirtintas įstatymu Nr. 193/2008 (*Legea nr. 193/2008*) ir vėliau iš dalies pakeistas.

Atskira arba bendra teisinė pagalba gali būti teikiama paskiriant advokatą; sumokant eksperto, vertėjo raštu ar žodžiu išlaidas; sumokant teismo antstolio mokesčių; atleidžiant nuo žyminių mokesčių, juos sumažinant arba atidedant jų mokėjimą.

Visapusišką teisinę pagalbą gauna asmenys, kurių mėnesio grynosios pajamos kiekvienam šeimos nariui, gautos paskutinius du mėnesius iki prašymo pateikimo, yra mažesnės nei 300 Rumunijos lėjų (RON). Jeigu pajamos yra mažesnės nei 600 RON, padengiama 50 proc. teisinės pagalbos išlaidų. Tačiau nustatytos sąlygos neužkerta kelio pareiškėjams, kurių lėšos viršija teisei pagalbai taikomą ribą, prašyti suteikti teisinę pagalbą, jeigu jie įrodo negalintys atlyginti teismo išlaidų dėl pragyvenimo lygio skirtumų nuolatinės ar įprastinės gyvenamosios vietos valstybėje ir teismo vietos valstybėje.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Teismo sprendimą bylose, susijusiose su tėvų pareigų vykdymu (papildomi klausimai santuokos nutraukimo bylose arba pagrindinė byla dėl tėvų pareigų) galima tik apskųsti per 30 dienų nuo teismo sprendimo priėmimo arba atlikti teismo peržiūrą, jeigu pritariamuju teismo sprendimu patvirtinamas šalių susitarimas.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prireikti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Jeigu skolininkas savanoriškai nevykdo savo pareigos, kreditorius privalo informuoti antstolį. Antstolis kreipiasi į vykdymo teismą, prašydamas leisti pradėti vykdymo veiksmus. Šis klausimas sprendžiamas uždareme teismo posėdyje neiškviečiant šalių.

Jeigu prašymas dėl vykdymo patenkinamas, antstolis siunčia tėvui (motinai) arba asmeniui, su kuriuo gyvena nepilnametis, vykdomąjį raštą ir šaukimą, kuriame nurodo atvykimo su nepilnamečiu, siekiant jį perduoti kreditoriui, datą, arba antstolis liepia tėvui (motinai) arba minėtam asmeniui leisti kitam tėvui (motinai) įgyvendinti savo teisę palaikyti asmeninius santykius su nepilnamečiu.

Jeigu skolininkas nevykdo savo pareigos, antstolis pradeda priverstinius vykdymo veiksmus dalyvaujant Socialinės paramos ir vaiko apsaugos generaliniam direktoratui ir prireikus – psichologui ir policijos pareigūnams. Niekam neleidžiama tyčiotis iš nepilnamečio arba daryti jam spaudimo, kad būtų atlikti vykdymo veiksmai.

Jeigu skolininkas nevykdo savo pareigos, teismo nustatyta bauda galioja iki sprendimo įvykdymo, o antstolis informuoja prokurorą, kad šis pradėtų baudžiamąjį persekiojimą.

Jeigu vaikas atsisako paklusti, vykdytojas perduoda Socialinės paramos ir vaiko apsaugos generaliniam direktorato atstovui oficialią ataskaitą, o kompetentingas teismas priima nutartį, pagal kurią nepilnametis įpareigojamas dalyvauti konsultavimo programoje, kurią užbaigus ataskaitą parengia psichologas. Jeigu nepilnametis nepaklūsta atnaujinus priverstinio vykdymo veiksmus, kreditorius gali kreiptis į teismą, kad šis paskirtų baudą.

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Sprendimo dėl tėvų valdžios pripažinimui taikomos Reglamento (EB) Nr. 2201/2003 nuostatos. Prašymas adresuojamas atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos arba jo gyvenamosios vietos Rumunijoje teismui. Pripažinimas gali būti skundžiamas kompetentingam teritoriniam apeliaciniam teismui (*Curtea de Apel*) arba ginčijamas prašant, kad Aukštasis Kasacinis Teisingumo Teismas atliktų peržiūrą (*Înalta Curte de Casație și Justiție*).

16 Į kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Norėdama prieštarauti sprendimo dėl tėvų valdžios pripažinimui, suinteresuotoji šalis gali kreiptis į atsakovo nuolatinės gyvenamosios vietos arba jo gyvenamosios vietos Rumunijoje teismą.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalis negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Civilinio kodekso 2611 straipsnyje nustatyta, kad tėvų valdžiai ir vaikų apsaugai taikytina teisė nustatoma pagal 1996 m. spalio 19 d. Hagoje patvirtintą Konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje, kuri buvo ratifikuota įstatymu Nr. 361/2007.

Paskutinis naujinimas: 31/10/2016

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teisminio tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teisminis tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.

Dėmesio! Šiame puslapyje originalo kalba ([sk](#)) neseniai atlikta pakeitimų.

Puslapį jūsų pasirinkta kalba šiuo metu rengia mūsų vertėjai.

Tėvų atsakomybė - Slovakija

1 Ką iš tikrųjų reiškia teisinė sąvoka „tėvų atsakomybė“? Kokios yra asmens, turinčio tėvų atsakomybę, teisės ir pareigos?

Pagal Slovakijos šeimos įstatymą (Šeimos ir tam tikrų įstatymų pakeitimo įstatymas Nr. 36/2005) ir teismų praktiką tėvų pareigos (t. y. tėvų teisės ir pareigos – globa) visų pirma reiškia vaiko priežiūrą, išlaikymą, atstovavimą vaikui ir vaiko turto administravimą.

2 Kaip paprastai nustatoma, kam priklauso tėvų atsakomybė už vaiką?

Abu tėvai tėvų teisės ir pareigas vaikui vykdo bendrai, nepaisant to, ar vaikas yra santuokinis, ar ne ir ar tėvai gyvena kartu, ar atskirai (yra susituokę, gyvena skyrium arba nutraukė santuoką).

Atsižvelgdamas į Šeimos įstatymo 38 straipsnio 4 dalyje nustatytas rimtas aplinkybes, teismas gali atimti (arba apriboti) tėvo (motinos) tėvų teisės ir pareigas. Teismas gali pripažinti vyresnio nei 16 metų nepilnamečio tėvo (motinos) tėvų teisės ir pareigas, susijusias su nepilnamečio vaiko priežiūra, laikydamasis Šeimos įstatymo 29 straipsnyje nustatytų sąlygų.

3 Ar gali būti tėvų atsakomybė paskirta kitam asmeniui, jeigu tėvai negali arba nenori vykdyti pareigų savo vaikams?

Taip. Jeigu abu nepilnamečio vaiko tėvai yra neveiksnūs, jiems atimtos tėvų teisės ir pareigos arba jie yra mirę, teismas privalo paskirti globėją, kuris asmeniškai augins nepilnametį vaiką, atstovaus jam ir administruos jo turtą.

4 Jeigu tėvai nutraukia santuoką arba išsiskiria, kaip išsprendžiamas tėvų atsakomybės nustatymo ateiityje klausimas?

Teismas turi priimti sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų paskirstymo ir vykdymo (net jeigu abu tėvai toliau kartu vykdo tėvų teisės ir pareigas) arba gali patvirtinti jų sudarytą susitarimą.

Pagal Šeimos įstatymo 36 straipsnio 1 dalį „atskirai nuo nepilnamečio vaiko gyvenantys tėvai gali bet kuriuo metu sudaryti susitarimą dėl savo teisių ir pareigų vykdymo“. Jeigu tėvai nepasiekia susitarimo, teismas gali nustatyti jų teisių ir pareigų vykdymo tvarką, net jeigu šiuo tikslu prašymas nepateikiamas; visų pirma teismas turi nuspręsti, kuriam iš tėvų bus pavesta globoti (*osobná starostlivosť* – asmeninė priežiūra) nepilnametį vaiką. Šiuo atveju *mutatis mutandis* taikomos 24, 25 ir 26 straipsnių nuostatos.

5 Jeigu tėvai sudaro sutartį dėl tėvų atsakomybės, kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis, kad sutartis būtų teisiškai įpareigojanti?

Tėvų susitarimą dėl jų teisių ir pareigų turi patvirtinti teismas.

6 Jeigu tėvai negali susitarti dėl tėvų atsakomybės, kokios alternatyvios priemonės padeda šį konfliktą išspręsti nesikreipiant į teismą?

Neteisminis ginčų sprendimas yra įmanomas pagal Tarpininkavimo įstatymą Nr. 420/2004 taikant tarpininkavimą. Šis įstatymas taip pat taikomas sprendžiant iš šeimos teisės kylančius ginčus. Tarpininkavimas yra neteisminė procedūra, kurią taikant atitinkamos šalys naudojasi tarpininko pagalba, kad išspręstų ginčą, susijusį su jų sutartiniais arba kitais teisiniais santykiais. Bet koks susitarimas, pasiektas taikant tarpininkavimą, turi būti sudaromas raštu ir yra privalomas procedūros šalims.

7 Jeigu tėvai kreipiasi į teismą, kokius su vaiku susijusius klausimus gali išspręsti teisėjas?

Teismas iš esmės gali spręsti bet kokius klausimus, išskyrus klausimą dėl išimtinės globos (asmeninės priežiūros) nustatymo vienam iš tėvų. Vienas iš tėvų vaiką gali globoti tik jeigu kitam iš tėvų yra atimamos jo tėvų teisės ir pareigos. Tačiau praktiškai teismas nusprendžia, kuriam iš tėvų bus nustatyta asmeninė vaiko priežiūra, kuris iš tėvų turės atstovauti vaikui ir administruoti jo turtą. Teismas taip pat sprendžia, kaip tėvas (motina), kuriam (-iai) nebuvo nustatyta vaiko globa, prisidės prie vaiko išlaikymo, arba patvirtina tėvų susitarimą dėl išlaikymo išmokų.

8 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa turi priklausyti tik vienam iš tėvų, ar tai reiškia, kad jis gali visus su vaiku susijusius klausimus spręsti nepasitaręs su antruoju iš tėvų?

Sąvoka „tėvų pareigos“ neturi tinkamai išverčiamo atitiktens Slovakijos šeimos teisėje. Slovakijos teisėje pripažįstama sąvoka „tėvų teisės ir pareigos“, kurios visada bendrai priklauso abiem tėvams (taigi išimtinės globos negali būti, nebent kitas iš tėvų yra miręs, neveiksnus arba jam atimtos tėvų teisės ir pareigos). Šiuos atvejus reikia atskirti nuo vaiko perdavimo kito asmens asmeninei priežiūrai atvejų. Jeigu vaikas perduodamas vieno iš tėvų asmeninei priežiūrai, tas tėvas (motina) gali priimti sprendimus visais įprastais su vaiko kasdieniu gyvenimu susijusiais klausimais be kito tėvo (motinos) sutikimo; tačiau visi svarbūs klausimai, susiję su tėvų teisių ir pareigų vykdymu (vaiko turto administravimas, vaiko išvežimas į užsienį, pilietybė, sutikimo gauti sveikatos priežiūros paslaugas davimas, pasirengimas būsimai profesijai), turi būti sprendžiami gavus kito tėvo (motinos) sutikimą. Jeigu tėvai negali susitarti konkrečiu klausimu, vieno iš tėvų prašymu šį klausimą sprendžia teismas.

9 Jeigu teismas nusprendžia, kad vaiko globa priklauso abiem tėvams, ką tai iš tikrųjų reiškia?

Teismas gali nustatyti pakaitinę asmeninę priežiūrą (t. y. bendrą globą) abiem tėvams, jeigu jie abu yra tinkami auginti vaiką ir suinteresuoti asmenine vaiko priežiūra ir jeigu šis susitarimas atitinka vaiko interesus, susijusius su geresniu jo poreikių patenkinimu. Jeigu bent vienas iš tėvų sutinka su pakaitine asmenine vaiko priežiūra, teismas turi pareigą išsiaiškinti, ar bendra asmeninė priežiūra atitinka vaiko interesus.

Žr. atsakymus į ankstesnius klausimus, visų pirma atsakymą į 8 klausimą.

10 | kokį teismą reikia kreiptis, jeigu norima pateikti pareiškimą dėl tėvų atsakomybės? Kokių oficialių reikalavimų reikia laikytis ir kokie dokumentai turi būti pridunami prie pareiškimo?

Nepilnamečio gyvenamosios vietos apylinkės teismas yra kompetentingas teismas, kuriam gali būti pateikiami prašymai dėl tėvų teisių ir pareigų. Šiuo atveju netaikomi jokie oficialūs reikalavimai ir nereikia pridėti jokių dokumentų, nes šią procedūrą teismas gali pradėti savo iniciatyva. Pateikiami dokumentai priklauso nuo prašymo turinio; paprastai reikia pridėti vaiko gimimo liudijimą.

11 Kokia tvarka yra taikoma šiais atvejais? Ar galima pasinaudoti pagreitinoto proceso tvarka?

Taikoma supaprastinta procedūra, kurioje oficialūs reikalavimai yra ne tokie griežti. Egzistuoja galimybė priimti laikinąją nutartį, kuriai taikoma paspartinta procedūra.

12 Ar galima gauti teisinę pagalbą bylinėjimosi išlaidoms padengti?

Žyminiai mokesčiai netaikomi visoms su tėvų teisių ir pareigų vykdymu susijusioms byloms. Teisinės pagalbos sistema Slovakijoje šiuo metu apima tik atleidimą nuo žyminių mokesčių sumokėjimo ir nemokamo atstovo paskyrimą. Atsižvelgiant į taikų bylų, susijusių su tėvų teisėmis ir pareigomis, pobūdį, tik nedaugelis asmenų nusprendžia samdytis advokatą. Tačiau jeigu asmuo įvykdo atleidimo nuo žyminių mokesčių teises sąlygas, teismas savo nuožiūra gali paskirti nemokamą atstovą, įskaitant advokatą, jeigu mano, kad atstovavimas yra būtinas siekiant apsaugoti šalies interesus.

Teismas visas šalis, kurios prašo paskirti advokatą ir įvykdo atleidimo nuo žyminių mokesčių sąlygas, nukreipia į teisinės pagalbos centrą. Teismas informuoja šalis apie šią galimybę. Teismas gali šalį atleisti nuo visų arba dalies teismo mokesčių, jeigu tai yra pagrįsta atsižvelgiant į jų padėtį ir jeigu toks atleidimas nėra savavališkas arba akivaizdžiai nesėkmingas ar žalingas teisingumo vykdymas. Išskyrus atvejus, kai teismas nusprendžia kitaip, atleidimas nuo mokesčių taikomas visos bylos metu ir galioja atgaline data. Tačiau iki sprendimo dėl atleidimo priėmimo sumokėti mokesčiai negražinami.

Teisinės pagalbos centras teikia teisinę pagalbą ir užtikrina fizinių asmenų, kurie negali pasinaudoti teisinėmis paslaugomis, apsaugą, kad jie įgyvendintų ir apsaugotų savo teises atsižvelgdami į savo ekonominę padėtį. Teikiamos teisinės pagalbos apimtis reglamentuojama Teisinės pagalbos teikimo sunkioje ekonominėje padėtyje atsidūrusiems asmenims įstatyme Nr. 327/2005.

13 Ar galima apskųsti teismo sprendimą dėl tėvų atsakomybės?

Taip, sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų galima apskųsti.

14 Tam tikrais atvejais, kad būtų įvykdytas sprendimas dėl tėvų atsakomybės, gali prirėkti kreiptis į teismą. Į kokį teismą reikia kreiptis ir kokia tvarka yra taikoma?

Prašymas dėl sprendimo vykdymo pateikiamas vaiko gyvenamosios vietos bendrosios kompetencijos teismui. Sprendimas vykdomas pagal Civilinio proceso kodeksą (įstatymas Nr. 99/1963) nustatytą procedūrą.

Taikoma įprasta vykdymo procedūra (teismo vykdymas), išskyrus sprendimų dėl asmeninės priežiūros vykdymą (jeigu vaikas turi būti gražinamas vienam iš tėvų, kuris pagal sprendimą turi teisę į asmeninę vaiko priežiūrą). Tokiais atvejais procedūra yra griežtesnė (finansinės baudos ir galimas policijos arba kitų kompetentingų vykdymo institucijų dalyvavimas).

15 Ką reikia padaryti, kad kitos valstybės narės teismo priimtas sprendimas dėl tėvų atsakomybės būtų pripažintas ir vykdomas šioje valstybėje narėje?

Kitoje valstybėje narėje priimti teismo sprendimai dėl tėvų teisių ir pareigų Slovakijoje pripažįstami ir vykdomi be jokių specialių procedūrų pagal 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo (21 straipsnio 1 dalis), t. y. nereikalaujant pripažinti sprendimo vykdytinu.

Tačiau suinteresuotoji šalis gali prašyti kitoje valstybėje narėje priimtą sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų paskelbti vykdytinu; tokiu atveju taikoma Reglamento III skyriaus 2 skirsnyje nustatyta procedūra.

Prašymai teikiami apylinkės teismui, kurio apylinkėje gyvena vaikas, arba, jeigu vaikas joje negyvena, teismui, kurio apylinkėje yra dabartinė vaiko gyvenamoji vieta, o jeigu nėra ir tokio teismo, kompetenciją turi Bratislavos pirmasis apylinkės teismas.

Prie prašymo dėl sprendimo pripažinimo arba sprendimo paskelbimo vykdytinu būtina pridėti sprendimo dėl tėvų teisių ir pareigų kopiją, kuri atitinka su jo autentiškumo įrodymu susijusius reikalavimus, ir sprendimą patvirtinantį dokumentą, kurį suinteresuotojo asmens prašymu išduoda atitinkamas kilmės teismas, t. y. sprendimą dėl tėvų teisių ir pareigų priėmęs teismas.

16 | kurį šios valstybės narės teismą reikia kreiptis norint užginčyti kitos valstybės narės teismo sprendimo dėl tėvų atsakomybės pripažinimą? Kokios procedūros taikomos tokiais atvejais?

Skundai visada teikiami apylinkės teismui, kuris priėmė pradinį sprendimą, tačiau skundus nagrinėja apygardos teismas. Skundai dėl sprendimų, susijusių su tėvų teisėmis ir pareigomis, pripažinimo nagrinėjami ir sprendžiami pagal Civilinio proceso kodeksą.

17 Kokios šalies teisė taiko teismas procese dėl tėvų atsakomybės, jei vaikas ar bylos šalis negyvena šioje valstybėje narėje arba yra skirtingų šalių piliečiai?

Slovakijos teismai bylas dėl tėvų teisių ir pareigų nagrinėja tik jeigu vaikas Slovakijoje turi nuolatinę gyvenamąją vietą. Jeigu vaikas negyvena Slovakijoje, tačiau joje turi nuolatinę gyvenamąją vietą, arba jeigu tėvai negyvena Slovakijoje arba yra skirtingų šalių piliečiai, Slovakijos teisės nuostatos taikomos pagal Hagos konvenciją dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, pripažinimo, vykdymo ir bendradarbiavimo tėvų pareigų ir vaikų apsaugos priemonių srityje (nuorodos Nr. 344/2002) (Konvencijos III skyrius).

Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatyme Nr. 97/1963 nustatyta, kad tėvų ir vaikų santykiai, įskaitant tėvų teisių ir pareigų pradžią ir pabaigą, reglamentuojami pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios šalies teisę. Išimtiniais atvejais teismas gali atsižvelgti į kitos šalies teisę, jeigu nagrinėjamas klausimas yra iš esmės su ja susijęs ir jeigu tai yra būtina siekiant apsaugoti vaiką arba jo turtą. Tėvų teisės ir pareigos, kylančios vaiko pradinės nuolatinės gyvenamosios vietos šalyje, galioja toliau net jeigu vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta pasikeičia. Jeigu kuris nors iš tėvų neturi jokių tėvų teisių ir pareigų, kurios pripažįstamos pagal Slovakijos teisę, tos teisės ir pareigos atsiranda, kai vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta yra Slovakijoje. Tėvų teisių ir pareigų vykdymas reglamentuojamas pagal vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos teisę.

Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatymo nuostatos taikomos tik jeigu nėra tarptautinio susitarimo arba jeigu galiojančiame tarptautiniame susitarime nėra įstatymų kolizijos kriterijų, taikomų nustatant taikytiną teisę.

Be 1996 m. Hagos konvencijos, Slovakiją saisto įvairūs dvišaliai susitarimai, kuriuose yra taikytinos teisės nuostatų, ir šios nuostatos yra viršesnės už Tarptautinės privatinės ir procesinės teisės įstatymo nuostatas bylose dėl tėvų teisių ir pareigų. Tai yra šie susitarimai:

Bulgarija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Bulgarijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1976 m. lapkričio 25 d. Sofijoje, dekreto Nr. 3/1978);

Kroatija, Slovėnija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Jugoslavijos Socialistinės Federacinės Respublikos sutartis dėl teisinių santykių sureguliuavimo civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (pasirašyta 1964 m. sausio 20 d. Belgrade, dekreto Nr. 207/1964);

Vengrija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Vengrijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose sureguliuavimo (pasirašytas 1989 m. kovo 28 d. Bratislavoje, nuorodos Nr. 63/1990);

Lenkija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Lenkijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose suregulavimo (pasirašytas 1987 m. gruodžio 21 d. Varšuvoje, dekreto Nr. 42/1989);

Rumunija: Čekoslovakijos Socialistinės Respublikos ir Rumunijos Liaudies Respublikos susitarimas dėl teisinės pagalbos ir santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose suregulavimo (pasirašytas 1958 m. spalio 25 d. Prahoje, dekreto Nr. 31/1959).

Paskutinis naujinimas: 14/01/2019

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.